

EESTI KEELE AINEKAVA (LÕK) 1.- 9. KLASSILE

1.-2. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**
Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklike huvisid.
- **Enesemääratluspädevus**
Õpilane hindab suunamisel oma võimeid; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus**
Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.
- **Suhtluspädevus**
Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma vajadusi ja soove.

3.-5. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus**
Õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone.
- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**
Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklike huvisid; järgib kooli- ja klassireegleid.
- **Enesemääratluspädevus**
Õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus**
Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.

- **Suhtluspädevus**
Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, suudab arusaadavalt ja viisakalt esitada oma vajadusi ja soove.
- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus**
Õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemsituatsioone; tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.
- **Digipädevus**
Õpilane lülitab digiseadet sisse ja välja, küsib abi, kui digiseade ei tööta. Täidab õpetaja poolt esitatud samm-sammulist tegevusjuhust ära kirja sooritamisel.

6.-7. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus**
Õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone; tunneb ja austab oma emakeelt.
- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**
Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklike huvide; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi ning järgib kooli- ja klassireegleid.
- **Enesemääratluspädevus**
Õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus**
Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel. Planeerib suunamisel õppimist, sh enesekontrolli.
- **Suhtluspädevus**
Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab arusaadavalt ja viisakalt oma vajadusi ja soove, kasutades selleks erinevaid teabevahendeid.

- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus**
Õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ja abivahendeid; tegutseb võimete piires loodust ja keskkonda säästvalt.
- **Digipädevus**
Õpilane leiab juhendamisel teavet veebist, tunneb levinumaid otsingumootoreid (nt Google) ja kasutab arvuti jm digivahendite abi õppetöös.

8.-9. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus**
Õpilane tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, väärtustab maailma eri rahvaste ja kultuuride mitmekesisust, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri; väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.
- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**
Õpilane on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab nende eest seista, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme.
- **Enesemääratluspädevus**
Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus, juhib oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus**
Õpilane õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele.

- **Suhtluspädevus**
Õpilane suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid.
 - **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus**
Õpilane lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.
 - **Ettevõtlikkuspädevus**
Õpilane on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid. Püstitab ja täidab endale seatud eesmärgid ning võtab vastutuse oma tegude eest.
 - **Digipädevus**
Õpilane orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid.
-

Õppetegevus 1. klassis

1. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks õppetööks.

Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes töösammude näitlikustamist kasutades erinevaid materialiseerimisvahendeid, sh algoritme.

Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus. Kogu esimene õppeaasta töötatakse aabitsaga. Erinevalt tavaõppest aabitsajärgne periood 1. klassis puudub. Aabitsaperioodil omandatud oskusi kinnistatakse aabitsajärgsel perioodil, st 2. klassis.

Oskused, mida kujundatakse kogu õppeaasta vältel

1. Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Õppesisu
Tähelepanu suunatud keskendamine ja hoidmine, lühikeste ja lihtsate korralduste mõistmine ja täitmine. Suuliste lühikorralduste täitmise aluseks on kõne kuulamine ja selle elementaarne mõistmine.
Laste kogemusi kajastava lühikese ja lihtsa jutu kuulamine: õpetaja jutustus, ettelugemine. Õpetaja tegevuse jälgimine.
Emotsionaalse kontakti loomine. Elementaarsete individuaalsete vajaduste väljendamine, viisakusväljendite kasutamine (<i>tänan, palun</i>). Elementaarsete mitteverbaalsete suhtlemisvahendite (näoilme, žestid) mõistmine.
Vastamine dialoogi repliigile (<i>küsimus või korraldus</i>), dialoogi jätkamine ja alustamine tuttavas situatsioonis oma vajaduste rahuldamiseks.

Õppesisu

Suhtlemine koostegevuses, sh mitteverbaalseid vahendeid kasutades (osutamine, žestid).

Hääletoonid, näoilmed (*rõõmus, kuri...*).

Hääle- ja intonatsiooniharjutused õpetaja eeskuju alusel.

Eneseväljendus õpitud liikumis- ja laulumängudes.

2. Tunnetustegevuse arendamine: tajude ja kujutluste arendamine ning süstematiseerimine

Õppesisu

Esemete ja esemepiltide äratundmine; esemete ja piltide sobitamine ning rühmitamine erinevate tunnuste alusel: suurus, värvus, kuju, detailide paigutus.

Rühm ja allrühmad: rühmitamine, nimetamine. Allrühma- ja rühmanimetuste tundmine ja kasutamine õpitud teemade ulatuses (koolitarbed, riietusesemed, mööbel, toidunõud, mänguasjad, kodu- ja metsloomad).

Orienteerumine lähiruumis (*all-üleval, keskel, ees-taga*), sh paberilehel, tahvlil, raamatus ja vihikus.

Ruumisuhete ja vastavate sõnade (*suur-väike, suurem-väiksem, ülal-all, ees-taga, alguses-lõpus-keskel, esimene-viimane*) mõistmine.

Kujundite eristamine kuju, suuruse, detailide ja nende paigutuse järgi, suunatud võrdlemine, erisuste ja sarnasuste märkamine, rühmitamine.

Orienteerumine oma kehas ja lähiruumis (*all-üleval, keskel, ees-taga, vasakul-paremal*), sh paberilehel, tahvlil, raamatus ja vihikus (vajadusel märgistatakse õpilase vasak või parem käsi).

Ruumisuhete ja vastavate sõnade (*vasakul-paremal*) mõistmine.

Esemete paigutus ruumis üksteise suhtes, kujundite paigutus tahvlil ja paberilehel.

Õppesisu

Kujundite eristamine, suunatud võrdlemine, erisuste ja sarnasuste märkamine, rühmitamine, konstrueerimine.

Samaaegsete sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine (*samal ajal, praegu, nüüd, täna*).

Ööpäeva osade, nende järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, ööpäevaosade äratundmine (sh pildil), vastavate nimetuste tundmine.

Aastaaeg *sügis*, orienteerumine õpetaja poolt suunatult, aastaaja äratundmine reaalsuses ja pildil, vastavate nimetuste tundmine.

Samaaegsete ja eelnenud sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine (*samal ajal, praegu, nüüd, enne, täna, eile*).

Nädalapäevade järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, vastavate nimetuste tundmine.

Samaaegsete ja eelnenud ning järgnevate sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine: *samal ajal, praegu, nüüd, enne, pärast, eile, täna, homme*.

Sõnade ja häälikute eristamine (2-3 üksust), nende järjekorra taastamine 1) hääldamisele 2) häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas.

Kõlalt lähedaste sõnade eristamine. 2-3 sõnalise lause kordamine. Sõnade arvu määramine lauses.

Korduvate [keeleüksuste](#) ja [kõnesegmentide](#) äratundmine: sõnapaarid, üksuste või segmentide rida.

Helide ja mürade tajumine, nende suuna määramine ja eristamine kõnest.

Sõnade ja häälikute eristamine, nende järjekorra taastamine (3-4 üksust) hääldamisele ja häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas.

Kõlalt lähedaste sõnade eristamine. 3-4-sõnalise lause kordamine.

Õppesisu

Sõnade ja häälikute eristamine, nende järjekorra taastamine (kuni 5 üksust) hääldamisele ja häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas.

Kõlalt lähedaste sõnade eristamine. Kuni 5 sõnalise lause kordamine.

Hääldusvigade (häälikute ärajätmine, asendamine, ümberpaigutamine, silbistruktuuri moonutused) märkamine teiste kõnes.

Kuulmistaju seostamine hääldamise ja nägemistajuga (sõna - objekt/tunnus, häälik - täht).

1. Lause ja sõnavara

Õpitulemus:

Õpilane:

- mõistab tuttavat infot sisaldava lause sisu;
- väljendab oma mõtet 2-3sõnalise [baaslausega](#);
- väljendab esemete paiknemist, kasutades tagasõnu *ees/taga, all/peal, kõrval*.
- tunneb lauseskeemi kui lause analüüsi ja koostamise vahendit ja oskab selle abi kasutada.

Õppesisu

Baaslause ja vähelaiendatud lihtlause äratundmine, lause järelkordamine.

Sõnade eraldamine, sõnajärje määramine lauses (2-3sõnaline lause).

Lausetähenduse mõistmine, lause sisulise õigsuse määramine.

Lausemallid

alus + öeldis + sihitis,

alus + öeldis + kohamäärus (*kus?*).

Õppesisu

Tagasõnad

Sõnavormi ja tagasõnade *all, peal, ees, taga, kõrval* tähenduse äratundmine, kohasuhet (*kus?*) väljendavate sõnavormide tähenduse mõistmine.

Lauseskeemid kui analüüsi materialiseerimisvahendid, skeemide funktsiooni mõistmine, esitatud skeemi kasutamine analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), lause skeemi koostamine (kuni 3 sõna).

Väitlause praktiline kasutamine õpitud lausemallide ulatuses.

Baassõnavara aktiveerimine. Meeleorganitega tajutavate esemete, olendite ja tegevuste nimetamine.

2. Hääl- ja foneemanalüüs

Õpitulemus:

Õpilane:

- kasutab sõnu analüüsides sobivaid sümboleid (ringe, noope);
- häälib kuni 4-häälikulisi sõnu, koostab analüüsitud sõnade skeeme, määrab häälikujärje sõnas;
- määrab õpetaja võrdleva hääldamise abil õpitud häälikute pikkuse 1-2silbilistes sõnades;
- asendab analüüsitud sõnades noobid õpitud ühe- või kahekordsete tähtedega.

Õppesisu

Sõnade hääldamise täpsustamine, häälikurea (2-3 häälikut) kordamine.

Kuni 4-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma; häälikute asukoha ja järjekorra määramine.

Õppesisu

Sõnade häälikkoostise ladumine abivahenditega (valged ringid), 2-3 sõna koostise võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, hääliku esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht).

Sõna häälimise tempo muutmine: häälimine aeglaselt ja kiiremini.

Ülipika täishääliku leidmine sõnas õpetaja utreeritud ehk rõhutatud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika täishääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; koostegevuses õpetajaga ja õpetajat matkides.

Häälikupikkuse märkimine sümbolitega (noopidega).

Täishäälikute (I, U, E, O, A) eristamine (äratundmine üksikhäälikuna ja sõnas). Sõnaskeemide valimine ja koostamine, sõnade ladumine noopidega, sõnade häälikkoostise võrdlemine (materialiseeritult).

Häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht = üks hääldussegment). Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest.

3. Lugemine: lugemistehnika ja orienteerumine tekstis

Õpitulemus:

Õpilane:

- tunneb õpitud täishäälikute suuri trükitähti;
- loeb veerides 1-silbilisi sõnu;
- saab aru loetu tähendusest;
- valib loetud sõna juurde pildi 3-4 etteantud pildi hulgast.

Õppesisu

Viis täishääliku tähte.

Suurte trükitähtede (I, U, E O, A) õppimine.

Diftongid.

Lahtise silbi lugemise eelharjutused.

Laotud, õpitud trükitähtedega kirjutatud/trükitud 1-silbiliste sõnade lugemine.

Erineva šriftiga sõnade lugemine, sõnade tähtkoostise võrdlemine.

Loetud sõna tähenduse mõistmine: veeritud sõna (või tähekombinatsiooni) kordamine tervikuna, sõnade korduv lugemine.

Loetud sõna(de) sobitamine illustratsiooni(de)ga.

4. Kirjutamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- teeb analüüsitud sõnade ära kirja tähtede kaupa;
- valib noobile toetudes ühe- või kahekordse tähe;
- kirjutab väikseid õpitud kirjatähti, kirjutab järgides etteantud jooni.

Õppesisu

Sama ja erineva šriftiga tähtede äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine;

ladumine näidise järgi tähtede kaupa.

Õppesisu

Sõnaskeemi koostamine, sõna ladumine tähtedega skeemi järgi pärast analüüsi.

Ühe- või kahekordse täishääliku tähe kirjutamine sõna noopskeemil pärast analüüsi.

Käe ja sõrmede peenmotoorika: voolimine, voltimine, ladumine.

Kehaasend, pliiaatsihoid; joonte tõmbamine eri suundades nii pintsli, kriidi kui ka pliiaatsiga, pinna viirutamine, joonte vahe ja pikkuse säilitamine liigutuste suuna muutmisel, kujundite ja täheelementide joonistamine, orientiiride ja eeskuju järgi.

Õpitud tähtede kirjutamine kirjatähtedega näidisele toetudes.

Kirjutamine etteantud jooni arvestades.

5. Keeleteadmised ja oskused

Häälikute eristamine, õpitud tähtede (sh topelttähtede) ja sõnade äratundmine.

Häälikute, õpitud tähtede (sh topelttähtede), sõnade, lausete äratundmine. Häälikurühmad, häälikute kolm pikkust (lühike, pikk, ülipikk).

Suur algustäht lause alguses ja nimedes. Lause lõpumärkide praktiline äratundmine.

Õppesisu teemade jaotus

Tutvumine suluta kaashäälikutega: N, L, M, N, S, R, V ja vastavate ühe- ja kahekordsete suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega.

Õpitud tähti sisaldavate sõnade ja lühikeste lausete lugemine.

Tähtede kirjutamine. Õpitud tähti sisaldavate sõnade kirjutamine.

Praktiline grammatika

Õppesisu teemade jaotus
Õpitud kohasuhete diferentseerimine.
Omadust väljendavad sõnad öeldistäite ja täiendina
Olend ja ese. Küsimused <i>kes?</i> , <i>mis?</i> Üks ja mitu.
Tutvumine suluta kaashäälikute ühenditega
Kahesilbiliste sõnade lugemine
Tutvumine Õ-hääliku ja vastava ühe- ja kahekordse suurtähe ja väikese kirjatähega.

1. Lause ja sõnavara

Õpitulemus:

Õpilane:

- mõistab tuttavatest sõnadest koosneva õpitud lausemallide sisu, tunneb õpitud lausemallide ulatuses ära [agrammatilise lause](#);
- väljendab oma mõtet kuni 4-sõnalise baaslausega;
- koostab kuni 5-sõnalise lause skeemi, kasutab skeemi lausete analüüsi abivahendina;
- järjestab kuni 4 lauset sidusaks jutuks.

Õppesisu

Baaslause ja vähelaiendatud lihtlause äratundmine, kuni 5-sõnalise lause järelkordamine.

Sõnade eraldamine ja sõnajärje määramine lauses.

Lausetähenduse mõistmine, lause sisulise õigsuse määramine.

Lauseskeemid kui analüüsi materialiseerimisvahendid: skeemide funktsiooni mõistmine.

Skeemi abil kuni 4-sõnalise lause koostamine tegevuse ja/või pildi järgi, esitatud skeemi kasutamine lause analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), kuni 5-sõnalise lause skeemi koostamine.

Kuni 4 lause seostamine sidusaks jutuks.

Baassõnavara aktiveerimine.

Õpitud sõnavormide kasutamine koos tagasõnadega levinud lausemallides.

2. Häälik- ja foneemanalüüs

Õpitulemus:

Õpilane:

- häälib kuni 5-häälikulisi sõnu häälimise tempot tahtlikult muutes;
- koostab vastavaid sõnaskeeme, rühmitab sõnu nende häälikulise koostise alusel;
- eristab häälikurühmi, koostab sõnaskeemi tähistades häälikuid õige värviga;
- hääldab 1-2silbilises sõnas õigesti lühikest, pikka ja ülipikka sulghäälikut.

Õppesisu

Sõnade hääldamise täpsustamine, 4-5-ühikulise häälikuterea kordamine.

Kuni 5-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma, häälikute asukoha ja järjekorra määramine.

Õppesisu

Häälimistempo muutmine suulise juhendi järgi: aeglaselt ja kiiremini.

Sõnade häälikkoostise ladumine valgete ringidega, 2-3 sõna koostise võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht).

Ülipika sulghääliku leidmine sõnas õpetaja utreeritud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika hääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; lühikese, pika ja ülipika sulghääliku eristamine 1–2-silbilistes sõnades õpetaja abiga koostegevuse ja matkimise tasandil.

Sulghääliku pikkuse märkimine sümbolitega (noopidega).

Häälikurühmade eristamine värvuse kui sümboli abil.

Sõnaskeemide valimine ja koostamine (sõnade ladumine noopidega), sõnade võrdlemine.

Häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht = üks hääldussegment, pikk sulghäälik = ühekordne tugev täht, lühike sulghäälik = ühekordne nõrk täht).

Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest.

3. Lugemine: lugemistehnika ja orienteerumine tekstis

Õpitulemus:

Õpilane:

- hääldab õigesti õpitavat häälikut; eristab neid omavahel; tunneb ära häälikule vastavad tähed;
- loeb häälega veerides õpitud tähtedest koosnevaid 2-silbilisi sõnu, lihtlauseid; saab aru loetu tähendusest;
- mõistab loetud ja analüüsitud lause sisu, vastab konkreetsetele küsimustele lause kohta;
- sobitab illustratsiooni loetud lause või tekstiga; leiab õpetaja abiga sõna või lause tekstist, märgistab vastussõna või -lause.

Õppesisu

Tutvumine diakriitiliste märkidega tähtedega: (Õ), Ä, Ö, Ü, nimetatud tähti sisaldavate sõnade lugemine.

Sulghäälikud.

Sulghäälikute suured trükitähed (P-B, T-D, K-G)

Lühike, pikk ja ülipikk sulghäälik

Tähed J, H

Ülipikk sulghäälik ülipika täishääliku või diftongi järel.

Konsonantühendid.

Sulghäälik S kõrval.

G, D konsonantühendis

Pikk täishäälik.

Pikk suluta kaashäälik.

Lühike, pikk ja ülipikk täishäälik.

Lühike, pikk ja ülipikk suluta kaashäälik.

Laotud, trükitähtedega kirjutatud/trükitud või erineva šriftiga 1-2-silbiliste sõnade lugemine; sõnade tähtkoostise võrdlemine.

Pikemate (3-4-silbiliste) kõnetaktideks liigendatud sõnade lugemine (*mesi-lane*).

Õpetaja ja kaaslaste lugemise jälgimine, lugemisjärje hoidmine.

Väikeste trükitähtede õppimine.

Lausete ning lühitekstide lugemine tahvlilt ja raamatust. Sõna või lause korduv lugemine.

Õppesisu

Loetu tähenduse mõistmine: veeritud sõna või lause kordamine tervikuna, küsimustele vastamine.

Sõna või lause leidmine tekstist õpetaja juhendamisel; illustratsiooni(de) sisu suunatud analüüs (valdavalt pärast lugemist); sõna või lause sobitamine illustratsiooni(de)ga; illustratsiooni sobitamine lause või tekstiga.

Küsimusele vastuse otsimine tekstist, vastussõna või -lause märgistamine.

4. Kirjutamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- sooritab kirjatehnikas õpitud sõnade ära kirja 2-3 täheliste sõnade kaupa originaali alla ja kõrvale; võrdleb kirjutatut originaaliga, leiab ja parandab vea(d);
- kirjutab ühise analüüsi käigus koostatud skeemi järgi 2-3 sõnalist lauset; kontrollib kirjutatu õigsust õpetaja suunamisel skeemile toetudes;
- seostab omavahel õigesti kirjatähti; tunneb ära ja parandab tähtede moonutused.

Õppesisu

Sama ja erineva šriftiga sõnade äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; ladumine näidise järgi.

Kirjatehnikas õpitud sõnade ära kirja 2-3 täheliste sõnade kaupa originaali alla ja kõrvale.

Kirjutatud sõna võrdlemine originaaliga, vea leidmine ja parandamine.

Sõnaskeemi koostamine, sõna ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi; sõnade ja lühikeste lausete (2-3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi.

Kirjutatu õigsuse kontrollimine õpetaja suunamisel skeemile toetudes.

Käe ja sõrmede peenmotoorika: kehaasend, pliiatsihoid.

Õppesisu

Väikeste kirjatähtede õppimine, tähtede seostamine, 1-2silbiliste sõnade kirjutamine, tähemoonutuste äratundmine ja parandamine.

5. Keeleteadmised ja -oskused

Häälikute, tähtede (sh topelttähtede), sõnade, lausete praktiline äratundmine. Häälikurühmad, häälikute kolm pikkust (lühike, pikk, ülipikk).

Suur algustäht lause alguses ja nimedes. Lause lõpumärkide praktiline äratundmine.

Ainsuse ja mitmuse vormide tähenduse praktiline eristamine.

Õppesisu teemade jaotus

Tutvumine P-hääliku, vastava suurtähe ja väikese kirjatähtega.

Teisevärteliste sõnade (*supi, kapi*) lugemine.

Ühe- ja kahesilbiliste sõnade ja nendest koosnevate lausete lugemine.

Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine.

Tutvumine Ä, Ö, Ü häälikute ja vastavate suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega.

Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine.

Ainsuse ja mitmuse eristamine

Tutvumine T-hääliku ja vastavate suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega.

Teisevärteliste sõnade (*koti, luti*) lugemine.

Ühe- ja kahesilbiliste sõnade ja nendest koosnevate lausete lugemine.

Õppesisu teemade jaotus

Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine.

Tutvumine K-hääliku ja vastavate suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega.

Teisevälteliste sõnade (*kuke, tuka*) lugemine.

Ühe- ja kahesilbiliste sõnade ja nendest koosnevate lausete lugemine.

Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine.

Konsonantühendid.

Sulghäälik S kõrval.

G, D konsonantühendis.

Häälikud ja tähed J, H.

Tähtede ja sõnade kirjutamine.

Pikk täishäälik, pikk suluta kaashäälik sõnas: lugemine ja kirjutamine.

Ülipikk täishäälik või ülipikk suluta kaashäälik sõnas: lugemine ja kirjutamine

Tähtede, sõnade ja lausete kirjutamine.

Tutvumine väikeste trükitähtedega.

Väikeste trükitähtedega lühikese teksti lugemine.

1-2silbilistest õpitud sõnadest koosnevate kuni 4-sõnaliste lausete kirjutamine.

Kordamine.

Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks (PLRÕK lisa 1 punkt 4.1.3)

Õpilane:

- 1) alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid;
- 2) kõneleb õpetaja suunamisel 3-4 lausega oma tegevusest;
- 3) iseloomustab objekti 2-3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel;
- 4) mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5-sõnalist lihtlauset;
- 5) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa;
- 6) vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes;
- 7) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria;
- 8) eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas; määrab häälikurühma tabeli alusel;
- 9) muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse;
- 10) kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;
- 11) teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

Määruses fikseeritud õpitulemused on lähtuvalt käsitletavast õppesisust konkretiseeritud.

Kuna õpilaste võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õppetöö on praktilist laadi, õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, võimalusel töötatakse algoritmide alusel, mis esitatakse õpilastele tajutaval viisil, sümbolite abil või skeemina.

Eesmärgiks on saavutada elementaarne eneseväljendus-, lugemis- ja kirjutamisoskus.

Oskused, mida kujundatakse kogu õppeaasta vältel

1. Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Õpitulemus:

Õpilane

- alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab pöördumisel viisakusväljendeid;
- kõneleb õpetaja suunamisel 3-4 lausega oma tegevusest;
- mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5-sõnalist [lihtlauset](#).

Õppesisu

Tähelepanu keskendamine ja säilitamine töövõtte ajal.

Ülesande täitmine koostegevuses õpetajaga.

Suuliste 2-3-osaliste lihtsate korralduste täitmine, ülesannete täitmist suunatakse osatoimingute (töösammude) kaupa.

Tuttavate õpiülesannete täitmine valdavalt näidise, III trimestril suulise juhendi järgi.

Korralduste ja kokkulepete täitmine tuttavas situatsioonis.

Adekvaatne reageerimine hinnangule.

Lugemise või jutustamise kuulamine, kaaslaste vastuste ja lugemise jälgimine õpetaja suunamisel.

Selgelt väljendatud intonatsiooni märkamine, seostamine vastavate näoilmete ja kehakeelega.

Kõnesoovi kujundamine. [Väit-, küsi- ja käsklause](#) kasutamine vastavalt situatsioonile.

Õppesisu

Hääletugevuse muutmine (3-4 tugevusastet), loogilise rõhu ja lauselõpu intonatsiooni kasutamine.

Küsimus-vastus dialoog. Küsimusele vastamine lühidalt (ühe või mitme sõnaga) ja hargnenud lausungiga.

Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine (3-4 lausungit).

Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine nii õpetaja kui kaaslastega suheldes. Dialoogi alustamine ja jätkamine (vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga).

2. Tunnetustegevuse arendamine. Tajude ja kujutluste arendamine ja süstematiseerimine

Õpitulemus:

Õpilane:

- viib kokku eseme, selle kujutise ja keelelise väljendi;
- tunneb suulise lühikirjelduse järgi ära tuttavaid esemeid ja nähtusi;
- vaatab ning võrdleb täiskasvanu juhendamisel esemeid ja nähtusi; järjestab ja rühmitab esemeid ning nende kujutisi ühe-kahe tajutava tunnuse (kuju, suuruse, värvuse) alusel.

Õppesisu

Objektide ja esemepiltide äratundmine, analüüsimine, võrdlemine, rühmitamine ja kirjeldamine õpetaja küsimuste, korralduste ning osutamise järgi (tajutavad tunnused: *kuju, suurus, värvus* jne).

Erineva üldistusastmega (2-3) sõnade mõistmine ja rühmitamine (*Muki-koer; Muki-koer-loom, Muki - koduloom*).

Nimede ning liigi- ja alaliiginimetuste tähenduse erisuse mõistmine (*Muki on koduloom*).

Õppesisu
<p>Ruumisuhete suhtelisuse mõistmine (<i>allpool-all, ülalpool-ülal</i>), kahe koordinaadi arvestamine (<i>all keskel, ees paremal</i>); situatsiooni läbimängimine, esitamine aplikatsioonidega.</p> <p>Grafeemi (kirjamärgi/tähe) variantide tundmine.</p>
2.2 Ajakujutlused
<p>Orienteerumine ajaühikute järjestuses (<i>enne-pärast</i>), nimetuste tundmine: <i>aasta ja aastaajad, kuud, nädal ja nädalapäevad, ööpäev ja selle osad, tund.</i></p> <p>Orienteerumine tegevussituatsioonis: <i>samal ajal, praegu, enne, pärast.</i></p> <p>Kellaaeg: täistund, selle sõnastamine.</p> <p>Ajaühikutes (<i>enne – pärast - samal ajal</i>) orienteerumine, nende järjestamine.</p>
2.3 Kuulmistaju
<p>Hääletoonide (<i>kuri, rõõmus, ükskõikne</i> jm) äratundmine ja matkimine.</p> <p>5–6-sõnalise lause järelkordamine.</p> <p>Kaaslase kõnes leiduvate vigade märkamine (hääldusvead, agrammatismid, sobimatud sõnad).</p>

Õppesisu, õpitulemused ja soovitused õppetöö läbiviimiseks

1. Häälikuõpetus

Õpitulemus:

Õpilane:

- eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas;

- oskab näitlikule materjalile toetudes määrata häälikurühmi ja õpetaja abiga lihthäälikute pikkust (hääliku pikkusi koos muutes), (õpilasel on kujunenud sõnade foneemanalüüsi oskus lihthäälikute osas);
- muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse õpetaja abiga;
- valib ja kirjutab analüüsitud sõnades õigesti ühekordset ja topelttähte.

Õppesisu

Sõnade hääldamise täpsustamine. Hääldamise ja häälimise erisuse mõistmine. Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal), häälimiskiiruse muutmine.

Häälikute järjekorra ja asukoha määramine: häälikute märkimine graafiliste sümbolitega (ringid, kriipsud jm); häälikute nimetamine järjekorras; sõnas esimese ja viimase hääliku; eelneva(te), järgneva(te) ja naaberhääliku(te) nimetamine.

Häälikute rühma praktiline eristamine.

Häälimine koos häälikurühma määramisega;

iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine eraldi, paarikaupa, koos; häälikupikkuse muutmine, määramine ja ühe- või kahekordse tähe valimine 1-2-silbilistes sõnades.

Täishäälikuühendite ja suluta kaashäälikute ühendi praktiline äratundmine.

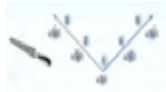
Raskusastmed: kõnetakti vältele viitava(te) hääliku(te) ja selle/nende asukoha määramine, sõnatulpade lugemine noopide ja vältemärkide alusel, analüüsimine (häälikupikkuse muutmine ja määramine) õpetaja võrdleva häälduse järgi, materialiseeritud ja suunatud analüüs koostevuses, sõnaskeemide koostamine, valimine, noopide asendamine tähtedega:

ühekordne ja topelttäht täishäälikute ja suluta kaashäälikute puhul;
nõrk, ühekordne tugev ja topelttäht sulghäälikute puhul.

Õppesisu

veaotlike häälikute leidmine sõnades: esimese täishääliku ja sellele järgneva suluta kaashääliku või sulghääliku märkimine laotud ja kirjutatud sõnas, hääliku nimetamine kuulnud 1-2-silbilises sõnas.

Veaotlike häälikute pikkuse muutmine. Õppevahend “tiivik”.

2. Kirjutamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;
- teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja sõnaosade kaupa.

Õppesisu

Sõnade ja lühikeste lausete ära kirja pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi nii tahvlilt kui ka raamatust).

Lühikeste sõnade (2-4 tähte) kirjutamine pärast analüüsi originaali jälgimata, pikemate sõnade kirjutamine 2-3 tähte kaupa.

Kirjutatu kontrollimine originaali järgi. Vajadusel ka vigade parandamine.

Häälimise ja kirjutamise tempo ühtlustamine.

Täishäälikute (“punaste” häälikute) õigekiri.

1-2-silbiliste sõnade ladumine ja kirjutamine pärast analüüsi, üks tähelünk sõnas ja ühe sõna lünk lauses.

Õppesisu

Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi.

Kaksiktäishäälikute õigekiri.

1-2-silbiliste sõnade ladumine ja kirjutamine pärast analüüsi, tähe- ja sõnalünkade täitmine.

Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi.

Suluta kaashäälikute (“siniste” häälikute) õigekiri.

Ühe- ja kahekordsete tähtede õige kasutamine (valdavalt kahesilbilistes) sõnades pärast analüüsi.

Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi.

Suluta kaashäälikute ühendite õigekiri.

Sulghäälikute (“roheliste” häälikute) õigekiri.

Enesekontrollioskuse kujundamine.

Kirjutamisele järgnev enesekontroll - kirjutatu võrdlemine originaaliga, kirjutamisele järgnev sõnakoostise analüüs.

Korrektuurharjutused: sõna lugemine täpselt kirjapildi järgi, verifitseerimine (loetu õigsuse hindamine), vea märkamine, analüüs, parandamine.

Kirjalikud tööd

Väiketähtede kirjutamise harjutamine, suurtähtede kirjutama õppimine.

Tähtede seostamine sõnas; tähemoonutuste äratundmine (üksiktäht, täht sõnas) ja parandamine.

Kirjutamise tempo tõstmine.

Orienteerumine lehel (õpetaja juhendamisel) kirjutamisel tööraamatusse, vihikusse ja tahvlile.

Kirjalike tööde vormistamine.

3. Praktiline lauseõpetus

Eesmärk on suunata ja/või õpetada lastele keelenormile vastavaid grammatilisi vahendeid ära tundma, nende grammatilist tähendust mõistma ja kõnes kasutama.

Õpitulemus:

Õpilane mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ning oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5sõnalist lihtlauset.

Õppesisu
Ese ja olend. Esemete ja olendite eristamine; esemete/olendite ja vastavate piltide eristamine. Erineva üldistusastmega (2-3) sõnade mõistmine ja rühmitamine (<i>Muki-koer; Muki-koer-loom, Muki - koduloom</i>). Nimede ning liigi- ja alaliiginimetuste tähenduse erisuse mõistmine (<i>Muki on koduloom</i>).
<u>Lause</u> äratundmine: eristamine sõnast, sõnade reast, sõnaühendist, poolikust lausest, agrammatilisest lausest. Sõnajärje määramine ja muutmine, lause taastamine, lõpetamine. Lause tähenduse mõistmine <u>sensomotoorsele</u> kogemusele toetudes. Lausete konstrueerimine, ühendamine, sisestamine (lihtsamad juhud), muutmine (sõnajärje muutmine, väit-, küsi- ja käsklausetega muutmine teisteks lausetüüpideks); laiendatud lihtlause jaotamine baaslauseteks. Lause skemaatiline kujutamine. Lause eristamine nii intonatsiooni kui ka skeemide alusel. Väit-, küsi- ja käsklausetega koostamine (4-5 sõna) tegevuse, piltide ja skeemide abil. Lause lõpu intonatsioon. 3-5-sõnalise lause järelhääldamine, sõnajärje määramine ja muutmine.
Lause laiendamine sihitise, koha-, abinõu-, kaasolu- ja sihitismäärusega. Mitmesõnalise lause muutmine lihtsamateks lauseteks, „pöördlaused” moodustamine (<i>Koer on kassi taga. Kass on koera ees.</i>).

Õppesisu

Sõnavormide tähenduse mõistmine lauses või sõnaühendis.

Vormide eristamine ja rakendamine: sihitise ja määruse vormid, tagasõnad (*ees, taga, all, peal, kõrval, kohal, vahel, sees*).

Ruumisuhteid väljendavate keelendite *allpool-ülalpool, parem-vasak* mõistmine.

Raamatus, vihikus, töölehel orienteerumine.

Ruumis orienteerumine.

Objektide iseloomustamine ja objektide omaduste võrdlemine. Objektide ühised ja erinevad omadused.

Omadussõna kasutamine öeldistäite (*Auto on punane*) ja täiendina (*See on punane auto*).

Objektide omaduste võrdlemine. Tunnuste suhtelisuse näitlik selgitamine (*Väike elevant on suurem kui suur sipelgas*).

Tunnust/omadust väljendavate sõnade leidmine lausest ning kasutamine lauses.

Tegevuse ja tegija eristamine. Tegevust ja tegijat märkivad sõnad.

Vastamine küsimustele *kes?, mis?, mida teeb?*.

Küsisõnade *kes?, mis?, mida teeb?* ja vastavate sõnavormide vastandamine.

Isikuliste asesõnade mõistmine kontekstis, isikuliste asesõnade kasutamine.

Tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöörete sisuline eristamine.

Tegevust väljendavate sõnade leidmine lausest ning kasutamine.

4. Keeleteadmised ja oskused

1. Suur algustäht nimedes (inimesed, loomad, linnud) ja lause alguses.
2. Lause lõpumärgid.

3. Elusolendite ja esemete ning nende nimetuste praktiline eristamine, tegevuste ja omaduste ning neid väljendavate sõnade praktiline eristamine.
4. Vastamine küsimustele *kes?*, *mis?*, *mida teeb?*; küsisõnade *kes?*, *mis?*, *mida teeb?* ja vastavate sõnavormide vastandamine.
5. Üksikhäälikute ja häälikuühendite ning veaohtlike häälikute praktiline äratundmine sõnas.

5. Lugemine ja kõnearendus

Õpitulemus:

Õpilane:

- loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja (pikemaid sõnu) [kõnetaktide](#) kaupa;
- vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes.
- leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab lause ja/või lõigu sisu kohta esitatud küsimustele valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria.

Õppesisu

Õpetaja lugemise kuulamine.

Lugemine veerides (häälega ja sosinal), 1-2-silbiliste sõnade lugemine sõnade kaupa; pikemate sõnade lugemine kõnetaktide kaupa; keerulise häälikkoostisega sõnade lugemine pärast eeltööd ja/või abivahenditele toetudes (graafilised orientiirid, sõnade liigendamine, eelnev häälimine).

Lauselõpu intonatsiooni harjutamine.

Kaasõpilase lugemise jälgimine ja lugemisvigade parandamine.

Õppesisu

Valiklugemine: sõnade leidmine lausest ja lausete leidmine tekstist õpetaja juhendamisel.

Illustratsioonide valimine ja sobitamine tekstiga, pildiseeria koostamine.

Küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis leiduva sõna/sõnaühendi või lausega.

Kirjeldatud tegude hindamine (valik õpetaja esitatud variantide seast).

Jutu mõtte sõnastamine ühisvestluses.

Taustteadmiste aktiveerimine, tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine enne teksti lugemist (näitvahendite ja/või lühitekstide abil).

2-3 sõna aktiivne kasutamine teksti analüüsis ja taastades.

Lausetähenduse mõistmine.

Samaviiteliste sõnade tähenduse mõistmine lausete tähendust seostades (lokaalse sidususe strateegia).

Puuduva teabe tuletamine ühisvestluses.

Teksti kohta esitatud küsimustele vastamine valiklugemist kasutades.

Lausete lõpetamine, muutmine, järjestamine.

Õpetaja ja õpilase koosjutustamine.

Dialoogi struktuuri teadvustamine (*kes? kellele? mida ütles?*).

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks (PLRÕK lisa 1 punkt 4.1.3)

Õpilane:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
- 2) loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile;
- 4) annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- 5) kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
- 6) mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
- 7) koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- 8) muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkust;
- 9) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 10) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

Määruses fikseeritud õpitulemused on lähtuvalt käsitletavast õppesisust konkretiseeritud.

Oskused, mida kujundatakse kogu õppeaasta vältel

1. Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Õpitulemus:

Õpilane

- osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (*küsimus-vastus, teade-küsimus*), jätkab vestlust, kasutab viisakusväljendeid.

Õppesisu
1.1 Kuulamine ja jälgimine
<p>Tähelepanu keskendamine ühekordsele selgitusele – võimetekohaste korralduste täitmine (valdavalt ilma eelneva täiendava selgitusega).</p> <p>Esemete, objektide ja nähtuste vaatlemine etteantud plaani järgi, terviku ja selle osade nimetamine, eristamine, võrdlemine, rühmitamine erinevaid rühmitamisaluseid kasutades.</p> <p>Lugemise või jutustamise kuulamine, lugemise jälgimine õpetaja suunamisel.</p> <p>Kaaslase vastuse jälgimine, selle verifitseerimine (vastustele hinnangu (õige-vale) andmine) ja parandamine.</p>
1.2 Suhtlemine
<p>Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine nii õpetaja kui kaaslastega suheldes.</p> <p>Dialogis (<i>küsimus-vastus</i>, <i>teade-küsimus</i>) osalemine õpetaja suunamisel, dialoogi alustamine ja jätkamine vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga.</p> <p>Kutse koostegevusele, sellele vastamine (nõustumise, keeldumise viisakas väljendamine), koostegevuse reguleerimine.</p> <p>Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine kaaslastele (5-6 lausungit).</p> <p>Intonatsiooni põhimallide märkamine, seostamine vastavate näoilmete ja kehakeelega.</p>

2. Tunnetustegevuse arendamine. Tajude ja kujutluste arendamine ning süstematiseerimine

Õppesisu
2.1 Nägemis- ja ruumitaju
Objektide ja esemete ning nende osade äratundmine, terviku jaotamine osadeks, osade ühendamine tervikuks.

Õppesisu

Üheaegne orienteerumine eseme horisontaal- ja vertikaalsuhetes (*all paremal, ülal keskel*).

Eseme-, olu- ja tegevuspiltide analüüsimine .omandatud oskuste piires.

2.2 Ajakujutlused

Ajaühikute nimetused: aasta, aastaajad (aastaaja muutuvate tunnuste sõnastamine), kuud, nädalad, ööpäev, tund (õppetund) ja minut.

Nädalapäeva ja kuupäeva kokkuviiimine.

Kellaaeg: täis- ja pooltunni eristamine ning sõnastamine.

Orienteerumine ajaühikute järjestuses (*enne-pärast*).

Orienteerumine tegevussituatsioonis: *samal ajal, praegu, enne, pärast*.

Õppesisu, õpitulemused ja soovitused õppetöö läbiviimiseks

1. Häälikuõpetus

Õpitulemus:

Õpilane:

- häälib sõnu valdavalt iseseisvalt;
- nimetab sõnas veaohlikke häälikuid;
- muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkust;
- kirjutab pärast analüüsi õigesti kuni 3-silbilisi lihthäälikutest koosnevaid sõnu;
- kontrollib õpetaja suunamisel ja abivahenditele toetudes kirjutatu õigsust.

Õppesisu

Häälikanalüüs

Sõnade hääldamise täpsustamine, häälimisoskuse automatiseerimine: häälimine kirjutamise tempos hääletult ja ilma abivahenditeta. Häälimiskiiruse muutmine.

Foneemanalüüs

Häälikute rühma eristamine; sõnas esinevate veaohlike häälikute nimetamine kirjapildi ja kuulmise järgi,.

Iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine kahe (sulghäälikud) ja/ või kolme pikkuse kaupa; skemaatiliselt esitatud orientiiridele (skeemid, tiivik) toetudes võrdleva hääldamise kasutamine lihthääliku pikkuse määramiseks; sõnade rühmitamine veaohlike häälikute pikkuse järgi (skeemide alusel), tähe valimine 1-3-silbilistes ([ühe kõnetaktiga](#)) sõnades.

Veaohlike häälikute pikkuse võrdlemine, õigekirja põhjendamine (õpetaja abiga). Veaohlike häälikute skeemi valimine sõna juurde, tähelünkade täitmine.

Kaksiktäishäälikute ja suluta kaashäälikute ühendi äratundmine, analüüs ja tähtede valik vastavalt reeglile.

2. Kirjutamine

Õpitulemus:

Õpilane

- kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu sõnahaaval originaalteksti täiendavalt vaatamata;
- kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust, leiab ja parandab vea(d) kirjutatud sõnas.

Õppesisu

Sõnade ja lühikeste lausete ärakiri pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi).

Lühikeste sõnade kirjutamine pärast lause lugemist ja eelnevat analüüsi.

Kirjutatu õigsuse järelkontroll.

1-3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine pärast ühist analüüsi.

Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirjapildile vastav lugemine, järelanalüüs, vigade parandamine.

Õpitud käände- ja pöördevormide õigekiri (sõnatüve muutused, lõpud).

k, p, t s-i kõrval. Kaashäälikuühendi leidmine kirjapildi ja kuulmise järgi. Ühendi õigekiri.

Sõnade poolitamine.

Väike- ja suurtähtede kirjutamine; tähtede seostamine sõnas;

tähemoonutuste leidmine nii enese kui ka teiste töödes, nende parandamine; kirjutamise tempo tõstmine.

Kirjalike tööde vormistamine.

3. Praktiline grammatika

Praktilise grammatika käsitlemisel ei õpita traditsioonilisi reegleid. Materjal esitatakse analoogiana, üldistuste aluseks koostatakse ühiselt mitmesuguseid kokkuvõtvaid skeeme, hargmikke ja tabelleid, mis toimivad materialiseeritud reeglina ning võimaldavad keelendeid rühmitada ja eeskujul alusel konstrueerida.

Suuremat rõhku pööratakse tööle [sõnaühenditega](#), laiendatakse märgatavalt sõnavara, õpetatakse sõnavorme moodustama ning neid lauses kasutama.

Keeleõpetuse tundides omandatud rakendatakse kõikides ainetundides, kusjuures eelkõige jälgitakse kasutatud muutevormide tähenduse mõistmist materjali selgitamisel ja töökorralduste esitamisel. Õpitava keelendi kõige tihedam rakendus on lugemistundides ja teiste ainete verbaalsetes ülesannetes.

Õpitulemus:

Õpilane:

- mõistab ja koostab kuni 5-sõnalist lihtlauset, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme; oskab viia õpitud sõnavorme mitmesse sõnaühendisse;
- koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega, kasutades neid erinevates funktsioonides (nt: andis *kellele?* - andis lapsele; pani teki *kuhu?* – pani teki lapsele peale);
- on omandanud praktiliselt omadus- ja tegusõnade enamkasutatavad muutevormid;
- rakendab omandatud sõnavorme laiendatud lihtlauses suuliselt ja kirjalikult;
- kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti.

Õppesisu

5–6-sõnaliste lihtlauset (väit-, küsi- ja käsklause) mõistmine,

kuni 5-sõnaliste lihtlauset koostamine ja kõnes kasutamine.

Sihitisosalause mõistmine ja kasutamine.

Käändevormide mõistmine ja kasutamine enamlevinud funktsioonides: koht, objekt, kuuluvus, osa ja tervik, kaas- ja ilmaolu. Lausete ja sõnaühendite koostamine, küsimusele vastamine kas sõnaühendi või üksiksõnaga.

Õpitud sõnavormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Kohasuhteid väljendavate tagasõnade *ees, taga, ääres, kohal, all, peal, juures, vahel, kõrval, keskel, sees, asemel, otsas, küljes, poole, järel, hulgas* mõistmine ja rakendamine.

Küsimuste *kus, kuhu, kust, milleni?, kelleni?, kellega, millega, kelleta?, milleta?, kellele?* mõistmine ja neile vastamine sõnaühendi ja üksiksõnaga.

Küsimuste *kelle oma?, mille oma?* mõistmine ja neile vastamine sõnaühendiga.

Nimetava käände ainsuse ja mitmuse vormid. Ainsuse ja mitmuse vormide moodustamine analoogia alusel.

Õppesisu

Erineva üldistusastmega (3-4 astet) nimisõnade mõistmine ja nende õige kasutamine (*Muki – koer – koduloom – loom*), esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega, inimeste tunnete, emotsioonide ja käitumisaktide kirjeldamine enamlevinud sõnadega situatsioonist lähtuvalt.

Esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega. Värvust, suurust, kuju, maitset väljendavad omadussõnad.

Kahe tuttava objekti tajutavate tunnuste alusel kirjeldamine ja võrdlemine (abistavale materjalile toetudes);

Iseloomujooni väljendavad omadussõnad tegelaste iseloomustamiseks situatsioonide põhjal.

Omadussõna kasutamine lauses öeldistäite ja täiendina.

Omadussõna ühildumine nimisõnaga arvus ja käändes.

Tegevust ja seisundit väljendavate sõnade mõistmine, leidmine, rühmitamine ja kasutamine.

Tajutavaid tegevusi ja seisundeid väljendavate sõnade aktiivne kasutamine kõnes.

Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormide tähenduslik eristamine ja kasutamine, lihtmineviku vormide moodustamine analoogia alusel, vormide muutmine lauses.

Tegusõna laiendamine sihitisosalausega; tegusõna ja osalause sobitamine; osalause lõpetamine; tegusõna valimine osalause juurde.

Põhi- ja järgarvude mõistmine ja praktiline kasutamine kõnes.

Põhi- ja järgarvsõnade erisuse teadvustamine ja kasutamine.

Küsisõnade *mitu?* ja *mitmes?* sisuline mõistmine, küsimustele vastamine .(*Minuga tulevad kolmas ja neljas poiss. – Mitu poissi minuga tulevad? – Kaks poissi.*).

Liitsõna ja sõnaühendi praktiline eristamine. Põhisõna sobitamine mitme laiendiga ja vastupidi.

4. Keeleteadmised ja oskused

Häälikurühmade ja veaohlike häälikute/tähtede äratundmine.

Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormi eristamine.

Ainsuse ja mitmuse vormide (sh käände- ja pöördevormides) äratundmine.

k, p, t sõna alguses ja *s*-i kõrval.

5. Lugemine ja kõnearendus

Õpitulemus:

Õpilane:

- loeb õpitud jõukohast pala ladusalt ja ilmekalt;
- leiab küsimuste ja korralduste abil õpitud tekstist sõnu ja lauseid;
- vastab sisutaastavatele küsimustele;
- järjestab sisu järgi pildid seeriaks;
- jutustab loetud ja analüüsitud pala tekstilähedaselt abivahenditele toetudes.

Õppesisu

Võõra pala lugemine kõnetaktide ja lühemate sõnade kaupa, orientiiridega teksti lugemine.

Õpitud jõukohase pala lugemine ladusalt ja ilmekalt.

Kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamine, parandamine.

Õppesisu

Sõna(de) või lause(te) leidmine piiritletud tekstiosast.

Lõikude sobitamine illustratsioonidega.

Teksti jaotamine lõikudeks ja lõikude pealkirjastamine koostegevuses õpetajaga.

Pildiseeria ja/või kavapunktide järjestamine, puuduva info tuletamine.

Küsimuste esitamine üksteisele teksti kohta,

intellektuaalse (õige/vale) ja emotsionaalse (meeldib/ei meeldi) hinnangu andmine kirjeldatud tegevustele.

Juhtlause leidmine, peamõtte sõnastamine koostegevuses õpetajaga.

Loetud pala tekstilähedane jutustamine.

Osalemine eri vormi dialoogides: küsimus-vastus, teade-küsimus; kutse koostegevusele, nõustumine-loobumine.

Jutustamine piltide ja mälu kujutluste põhjal piltide, lünklausete, sõnaühendite abil.

Analoogiajutukeste koostamine koostegevuses õpetajaga.

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks (PLRÕK lisa 1 punkt 4.1.3)

Õpilane:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis, kirjeldab ja annab hinnanguid tegevustele;
- 2) loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja süntagmaade kaupa, arvestab kirjavahemärke; loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval;
- 3) leiab küsimuste-korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike (sh peamõttele osutavaid lauseid);
- 4) vastab küsimustele teksti kohta (nimetab põhjuslikke seosed, annab hinnanguid tegevustele);
- 5) tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele;

- 6) annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu; kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas (kuni 3 objekti);
- 7) mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihtisosalauset; laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;
- 8) analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes;
- 9) kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu; kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
- 10) teeb 4–5-sõnalise lause ärakirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust.

Määruses fikseeritud õpitulemused on lähtuvalt käsitletavast õppesisust konkretiseeritud.

Oskused, mida kujundatakse kogu õppeaasta vältel

1. Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Õpitulemus:

Õpilane:

- osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis;
- kirjeldab kogetut ja annab jõukohaseid hinnanguid tegevustele.

Õppesisu

Suhtlemine koostegevuses nii õpetaja kui ka kaasõpilastega: tegevuse vastastikune reguleerimine (*teade-teade*-dialoog). Mina ja teised.

Kokkuvõtte tegemine ühistegevusest - tegevuse eesmärk, tingimused, tegevus ja resultaat.

Ühise jutukese koostamine kollektiivse kogemuse põhjal.

6-7-lauselise jutukese koostamine kogemuste ja/või pildiseeria põhjal.

Otsekõne väljendamine kaudselt sihtisosalause abil koos isikuliste asesõnade asendamisega.

2. Tunnetustegevuse arendamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas (kuni 3 objekti).

Õppesisu
Kuni kolme objekti kirjeldamine nende võrdlemise põhjal.
Esemerühma kirjeldamine, objektide ühiste omaduste rõhutamine.
Eseme/kujundi vastandamine kahele teisele esemele või kujundile (erinevate tunnuste alusel).
Loodusobjektide ja esemete-nähtuste võrdlemine, rühmitamine erinevate rühmitusaluste järgi, rühmade nimetamine; aja-, põhjus- ning eesmärgisuhete praktiline eristamine.
Matemaatikas, tööõpetuses, kehalises kasvatuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja sooritatud mõõtmiste verbaalne väljendamine.
Kontrolli ja enesekontrolli võtete kasutamine tuttavas tegevuses.
Tähelepanu keskendamine selgituse või töövõtte sooritamise ajaks.
Kaasõpilaste tegevuse jälgimine ja nende abistamine.
2-3-osalise suulise ja kirjaliku korralduse suhteliselt iseseisev täitmine.

Õppesisu, õpitulemused ja soovitused õppetöö läbiviimiseks

1. Häälikuõpetus

Õpitulemus:

Õpilane:

- muudab ja määrab veahtlike häälikute pikkust lihthäälikutest koosnevates ja kaksiktäishäälikut või suluta häälikühendit sisaldavates sõnades;
- kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu graafilistele abivahenditele toetudes.

Õppesisu

Häälikurühmad.

Kuni 4-silbiliste erineva struktuuriga sõnade häälimine. Häälimise tempo teadlik muutmine. Sõnade häälimine kirjutamise tempos.

Veahtlikud häälikud sõnas.

Veahtlike häälikute võrdlev hääldamine häälikupikkuse määramiseks.

”Tiivik”. ”Tiiviku” valimine (täishäälik + suluta kaashäälik, täishäälik + sulghäälik).

Täishäälik ja suluta kaashäälik veahtlike häälikutena.

Häälikupikkuste muutmine ühiselt ja iseseisvalt, määramine, õigekiri 2-4silbilistes sõnades.

Analüüsi kiiruse treenimine. Enesekontrolli kujundamine.

Kaksiktäishäälik või suluta kaashäälikute ühend veahtlike häälikutena.

Ühendi praktiline äratundmine nii kuulmise kui kirja pildi järgi; täishäälikuühendi teise või suluta kaashäälikute ühendi esimese komponendi pikkuse muutmine, määramine, ühendi õigekiri.

Sõnade rühmitamine antud ühendite järgi.

Täishäälik ja sulghäälik veahtlike häälikutena

Õppesisu

Häälikupikkuse muutmine, määramine, õigekiri.

2. Kirjutamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu;
- sooritab 4-5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust;
- tunneb õigekirja kontrollimise võtteid ja kasutab suunamisel kirjutatu kontrollimiseks “tiivikut” või veahtlike häälikute skeeme (kirjutamise skeeme).

Õppesisu

Kirjutamine sõnapaaride ja pikemate sõnade kaupa, kaasõpilase kirjutatud teksti lugemine, järelkontroll.

Õpitud veahtlike häälikute õigekiri sõnades.

Ainsuse ja mitmuse tüve õigekiri.

Käändelõppude ja mitmuse tunnuse õigekiri.

k, p, t s-i ja h kõrval.

Sõnade poolitamine: harjutamine skeemide abil.

Sõnade ja lausete kirjutamine pärast individuaalset analüüsi.

Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirjapildile vastav lugemine, skeemi(de) valik, vigade parandamine.

Tähemoonutuste äratundmine ja leidmine nii enese kui teiste töödes, nende parandamine; õigete täheseoste kirjutamine.

Õppesisu

Kirjutamise kiiruse tõstmine.
Kirjalike tööde vormistamine.

3. Praktiline grammatika

Õpitulemus:

Õpilane:

- mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihitisosalauset;
- laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;
- tunneb lauses ära aluse ja öeldise, muudab pika lause [baaslauseks](#);
- analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes.

3.1 Lause

Õppesisu

Kuni 6-sõnalise lihtlause moodustamine baaslausetest (ühendamine, sisestamine), eelnevalt koostatud sõnaühenditest (tegusõna ja nimisõna laiendid).

Lause laiendamine ja lühendamine. Kahe või enama lihtlause moodustamine pikemast lausest. Alus ja öeldis lauses.

Deformeeritud 4-6sõnalise lause taastamine.

Liitlause. Lauseosad. Lauseosade ühendamine. Sidesõnad.

Sihitisosalause.

Õppesisu

Otsekõne. Saatelause ja otsekõne leidmine tekstist.

Otsekõne muutmine kaudseks.

Teiste kõnest jutustamine: asesõnade asendamine, tegusõna vormi muutmine, tegijale või kõnelejale osutamiseks nimede ja nimetuste kasutamine.

3.2 Sõnade tähendus sõnaühendis ja lauses

Õppesisu

Ese (olend) ja sõna, pilt ja sõna, esemete (olendite) ja nende osade nimetamine, nimetuste eristamine. Küsimused *kes?*, *mis?*.

Üldnimetused. Sünonüümide ja homonüümide mõistmine kontekstis.

Nimi ja nimetus. Suur ja väike algustäht.

Sõnaühendis ja lauses väljendatud suhted:

atributiivsed suhted (tunnused, kuuluvus, osa tervikust);

kohasuhted, abinõu-, kaasolu- ja ilmaolusuhted;

ajasuhted;

lõpetatud ja lõpetamata tegevus;

hulk ja mõõt;

(millegi) valdaja;

seisund.

Tagasõnade (koha- ja ajasuhted) ning abimäärsõnade mõistmine ja praktiline kasutamine.

Küsisõna ja küsimus. Süntaksiküsimus (*astus kuhu?* – *astus esikusse*). Morfoloogiaküsimus (*esikusse– millesse?*). Sõnade rühmitamine küsimuste abil.

Õppesisu

Nimisõna algvorm ja tüvi: algvormi mõiste; küsimused (*kes?*, *mis?*); algvormi moodustamine sõnaühendi *see on ...* abil. Enamlevinud vääramsti kasutatavate sõnade (*puder*, *taldrik*, *pliit* jne) algvorm.

Sõna tüve mõiste. Sõnavormi põhi- ja lisatähendus, neid väljendavad sõnaosad: sõnatüvi ja –lõpp.

Ainsuse tüvi, tüvevormi küsimused, moodustamine skeemi ja täiendi (*uue ...*) abil.

Tüve leidmine ühe ja sama sõna eri käändevormidest.

Nimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Ainsuse omastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: kuulumus (*poisi müts*), lõpetatud või kindlasti lõpetatav tegevus (*ostis koti/ostab koti*), osa tervikust (*pruuni koti sang*), hulk või mõõt (*paki kommi*), koht (koos tagasõnaga: *metsa taga*, *poisi kõrval*).

Sõnavormi leidmine [sõnaühendis](#) või lauses (funktsioonide kaupa), sõnavormi moodustamine, kasutamine sõnaühendis ja lauses, küsimuste valik sõnavormile.

Mitmuse tüvi, moodustamine skeemi abil. Mitmuse tunnused. Mitmuse vormide analüüs ja moodustamine.

Mitmuse vormis oleva sõna põhi- ja lisatähendused (leksikaalne tähendus, arv, käändevormi grammatiline tähendus).

Ainsuse osastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: lõpetamata tegevus (*peseb autot*), koht (*mööda teed*), aeg (*pärast lõunat*), eitus (*ei ole vihikut*).

Ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: nimetatud käänete vormides olevate sõnade tähendus ja kasutamine.

Eeltööna vastandatakse esemete ja olendite tunnuseid/omadusi ja neid väljendavaid sõnu.

Omadussõna nimisõna laiendina: omadussõna ja nimisõna sobitamine sõnaühendiks, tegusõnade ja moodustatud sõnaühendite sobitamine, lihtlausete laiendamine moodustatud sõnaühenditega.

Õppesisu

Küsimus *missugune?*. Küsimuse valik, sõnade rühmitamine küsimuse alusel.

Eeltööna vastandatakse esemete ja olendite tegevusi ja seisundeid ning neid väljendavaid sõnu.

Tegusõna küsimus. Küsimuse valik, sõnade rühmitamine küsimuste alusel.

Sõnade seos lauses.

Tegevust väljendav sõna (öeldis) lauses.

Tegijat väljendav sõna (alus) lauses.

Aluse ja öeldise leidmine, nende graafiline märkimine; küsimuste esitamine aluse ja öeldise kohta. Aluse ja öeldise laiendid (täpsustavad sõnad). Põhisõna ja laiendi graafiline märkimine.

Sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine).

Tegevust väljendavad sõnad. Tegusõna pöörded: tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöördevormid, öeldise vormi sõltuvus lausest (nimisõnadest ja isikulistest asesõnadest).

Tegusõna jaatav ja eitav kõne. Eitava kõne vormide mõistmine ja kasutamine lauses, lausete transformeerimine ühest kõnest teise.

kse-olevik: vormide vaatlemine, lause tähenduse mõistmine lähtudes sellest, et tegija pole teada.

Enamlevinud abimäärsõnade mõistmine ja kasutamine koos tegusõnaga. Ühendteigusõna kasutamine lauses.

Tegusõna laiendamine õpitud käändevormidega, sihitiskõrvallausega.

Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Arvsõna küsimused: valik, sobitamine.

4. Keeleteadmised ja oskused

Sõnade praktiline eristamine esemetest (olenditest), tunnustest, tegevustest ja seisunditest.

Sõnade praktiline rühmitamine küsimuste (*kes?*, *mis?*, *missugune?*, *mida teeb?*) abil.

Morfoloogia- ja süntaksiküsimuse praktiline eristamine ja esitamine: valik, sobitamine.

Alus ja öeldis (lihtsamad juhud), sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine).

Käändsõna algvorm, muutevormid; ainsuse ja mitmuse tüvi, tunnused ja lõpud: sõnavormide äratundmine, muutmine ja moodustamine ning analüüs skeemide abil. Käänevormi põhi- ja lisatähendus (leksikaalne ja grammatiline tähendus), sõnavormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.

5. Lugemine ja kõnearendus

Õpitulemus:

Õpilane:

- loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja [süntagmade](#) kaupa, arvestab kirjavahemärke, loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval;
- leiab küsimuste ja korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike; sh peamõtet väljendavaid lauseid;
- vastab teksti kohta esitatud küsimustele, nimetab põhjuslikke seoseid, annab ühisvestluses hinnanguid tegevusaktidele, osaleb peamõtte sõnastamisel;
- tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele;
- annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu.

Õppesisu

Võõra pala lugemine valdavalt sõnade kaupa, pikemad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa.

Õpitud jõukohase pala lugemine lihtsamate süntagmade kaupa, ladusalt ja ilmekalt, rõhutades loogilist öeldist, kasutades lauselõpu intonatsiooni, arvestades kirjavahemärke.

Kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamine, parandamine.

Õppesisu

Lõikude, sh looduskirjelduste, lausete, tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade leidmine, sõnatähenduste täpsustamine kaastekstist lähtuvalt.

Teksti jaotamine lõikudeks, nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel.

Puuduva info ja põhjus/tagajärg seoste tuletamine ühisvestluses.

Küsimuste esitamine teksti kohta (*kes?*, *mis?*, *millal?*).

Konkreetse ülesande täitmine vaikse lugemise teel.

Käitumisaktide hindamine ühisvestluses, seostamine õpilaste käitumisega.

Juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte tuletamine ühisvestluses, peamõtte ühine sõnastamine.

Loetud pala tekstilähedane jutustamine.

Osalemine teksti põhjal korraldatud eri vormi dialoogides.

Jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal, abiks pildid, lünklaused, sõnaühendid, skeemkava.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks (PLRÕK lisa 1 punkt 4.1.3)

Õpilane:

- 1) väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) kasutab koostegevuses eri tüüpi dialoogirepliike, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
- 3) sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- 4) loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid;

- 5) osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa;
- 6) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust;
- 7) mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- 8) tunneb ära õpitud koond- ja liitlausete liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada;
- 9) analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel;
- 10) rakendab tähekasutusreegleid; kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel;
- 11) teeb 4-5-sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust.

Määruses fikseeritud õpitulemused on lähtuvalt käsitletavast õppesisust konkretiseeritud.

Oskused, mida kujundatakse kogu õppeaasta vältel

1. Suuline väljendusoskus ja suhtlemine

Õpitulemus:

Õpilane:

- väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- kasutab koostevuses eri tüüpi dialoogi repliike;
- sõnastab kokkuvõtteid ühistegevusest.

Õppesisu
Esemehühmade ja loodusnähtuste ning esemepiltide kirjeldamine.

Õppesisu

Suuliste kokkuvõtete tegemine oma tegevusest, ühistegevustest. Jutukeste koostamine olu- ja tegevuspiltide järgi, ühiste samateemaliste jutukeste koostamine abiga (plaan, õpetaja suunavad repliigid).

Koostegevuse vastastikune reguleerimine (teade – küsimus – vastus – jne dialoog).

Dialoog: mõistmine, analoogiline vestlus kahe partneri vahel või õpilasarühmas.

Suhtlemiseesmärkide (soov, palve, teave, korraldus, käsk, nõustumine-keeldumine) mõistmine ja väljendamine kõnes.

Kõneleja, kuulaja ja tegevuse sooritaja eristamine (*kes – kellele – kellest või millest rääkis*). Otsekõne kaudne väljendamine.

2. Tunnetustegevuse arendamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- kontrollib oma tööd plaani või algoritmi alusel.

Õppesisu

Tähelepanu keskendamine õpitoimingu igale etapile: orienteerumine, täitmine, kontroll. Suuliste ja kirjalike hargnenud selgituste-korralduste täitmine.

Esemerühmade vaatlemine ja võrdlemine; ühised omadused ja erinevused – analüüs plaani järgi. Rühmade koostise muutmine sõltuvalt rühmitusalusest.

[Keeleüksuste](#) võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel.

Õppesisu

Tuttavate sündmuste ja tegevusaktide põhjuste, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste mõistmine ning nende väljendamine ühisvestluses; oma tegude analüüs.

Enesekontroll plaani või algoritmi abil, tegevuse ühine planeerimine õpitud oskuste ulatuses.

Teistes ainetes omandatud oskuste suuline kirjeldamine.

Õppesisu, õpitulemused ja soovitused õppetöö läbiviimiseks

1. Häälikuõpetus

Õpitulemus:

Õpilane:

- leiab veaohalikud häälikud 4-5-silbilistes muutevormis sõnades ja liitsõnades;
- tunneb ära kaashäälikuühendid nii kirjalikult kui ka suuliselt esitatud sõnades.

Õppesisu

Häälikurühmad. Lihthäälikud ja häälikute ühendid. 4-5-silbiliste muutevormis sõnade häälimine. Häälimise tempo teadlik muutmine. Sõnade häälimine kirjutamise tempos.

Veaohalikud häälikud lihtsõnas ja liitsõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine ja määramine, analüüsi kiiruse tõstmine „tiivikul“ ja ilma.

Kaashäälikuühend sõnas: äratundmine kirjalikus ja suulises tekstis.

Suluta kaashäälikute ühendid. Sulghäälik kaashäälikuühendis.

Sõnade rühmitamine veaohlike häälikute rühma ja pikkuse alusel.

2. Kirjutamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- teeb 4-5-sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust;
- kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu; kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi;
- kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel.

Õppesisu
Ära kirja tegemine sõnarühmade või pikemate sõnade kaupa. Kirjutatava sõna/sõnaühendi/lause eelnev lugemine ja analüüsimine. Kirjutatu järelkontroll. Ära kirja sooritamise ja selle õigsuse kontrollimine arvuti abil.
Veaohlike häälikute märkimine kirjas. Häälikuühendite ja liitsõnade õigekirja harjutamine abivahendite toel. Enesekontrollivõtted, vajadusel skeemidele ja /või algoritmidele toetudes: oma töö protsessi kontrollimine (kaasnev kontroll), töö tulemuse kontrollimine (järelkontroll/resultaadikontroll). Eelneva kontroll. Vigade leidmine ja parandamine. Lõppude, tunnuste ja liidete õigekiri (vajadusel skeemidele ja /või algoritmidele toetudes või analoogia alusel). Poolitamine. Kirjavahemärkide kasutamine koond- ja liitlauses skeemide abil.

3. Praktiline grammatika

3.1 Lause

Teema käsitlemise eesmärk on luua kujutlused kolmest lauseliigist: *lihtlause*, *koondlause*, *liitlause*, mis omakorda jaotuvad alaliikideks.

Õpitulemus:

Õpilane:

- mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauseid; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- tunneb ära õpitud koond- ja liitlause liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada;
- mõistab ja selgitab õpitud koond- ja liitlause tähendust;
- sobitab liitlause osalused tervikuks, ühendab lihtlauseid liitlauseteks.

Õppesisu

Lihtlause koostis. Alus ja öeldis, alus- ja öeldisrühm. Lause tähenduse sõltuvus tegusõna vormist ja tegusõna laiendist.

Lihtlause laiendamine õpitud käändevormidega kuni 6-sõnaliseks. Kõikide käändevormide rakendamine sõnaühendis ja lauses erinevates funktsioonides abiga.

Sõnade järjekord ja seos lauses.

Lausete ühendamine. Pika lause muutmise mitmeks lühikeseks lauseks. Küsilause moodustamine lihtlausest.

Deformeeritud lause, selle äratundmine ja taastamine.

Ühe ja sama lause kasutamine tekstiväliselt ja tekstis. Teksti jätkamine.

[Samaviiteliste sõnade](#) kasutamine sidusa teksti koostamisel.

Õppesisu

Koondlause mõistmine ja koostamine: korduvad alused ja öeldised, sidesõnade valik (*ja, ning, või*).

Koondlause kasutamine.

Tekstiväline lause ja lause tekstis ([kontekstisidus lause](#)).

Liitlause äratundmine. Sama mõtet väljendava lihtlausepaari ja liitlause tähenduse ning struktuuri võrdlemine.

Liitlause (rindlause) konstrueerimine lihtlausest, sidesõnad (*ja, ning, aga, kuid, või*). Sidesõnade grammatiline tähendus.

Põimlause koostamine: sihitlause, ajalause, täiendlause. Osalause sobitamine, lause lõpetamine.

Põhjuse ja tagajärje väljendamine liitlausega, põhjus- ja tagajärgsuhete mõistmine, lause lõpetamine.

3.2. Sõnade algvormid ja muutevormid

Sõnaliikide käsitlemise peamiseks eesmärgiks 5. klassis on luua üldistatud kujutus nimi-, omadus-, tegu- ja arvsõnast ning anda ülevaade vastavate sõnade kasutamisest ehk funktsioonidest lauses.

Iga sõnaliigi käsitlemisel on vaja pöörata tähelepanu kahele olulisele tunnusele: sõnatähendus ja sõna grammatiline struktuur (sõnatüvi ja sõnalõpud, liited, häälikkoostise sõltuvus sõnavormist).

Õpitulemus:

Õpilane:

- analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel;
- mõistab käändsõna muutevormide grammatilist tähendust;
- tuletab sõnu õpitud liidetega;
- tunneb tegusõna õpitud kategooriaid: mõistab tähendust, nimetab kategooria, selgitab sõnavormi koostist.

Õppesisu

Erineva üldistusastmega (3-4) sõnad. Esemed ja olendid. Liik ja alaliik, nende nimetused.

Kellegi või millegi nimi ja nimetus. Suur ja väike algustäht nimisõnades, toetudes 3-4-astmelisele klassifitseerimisele (*Emajõgi – jõgi – veekogu*).

Nimisõna tunnused.

Nimisõna tuletamine tegusõnadest: liited *-ja, -mine*.

Sõnavormide ja tuletiste praktiline eristamine ning rakendamine.

Nimisõna algvorm ja muutevormid.

Algvormi moodustamine muutevormidest. Ühe ja sama sõna muutevormide leidmine tekstis.

Muutevormis nimisõna põhi- ja lisatähendus, sõnavormi koostis: tüvi, tunnus, lõpp.

Ainsuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis, ainsuse vormide moodustamine.

Mitmuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis. Mitmuse tunnuse valik skeemi abil, mitmuse vormide moodustamine, mitmuse tunnuse õigekiri.

Nimisõna käändevormid. Sõna käändevormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Sõnavormi struktuur, vormi koostisse kuuluvad sõnaosad. Sõnavormide moodustamine.

Käändevormi grammatilised tähendused. Konkreetse sõnavormi tähenduse sõltuvus sõnatähendusest ja kontekstist. Põhisõna ja laiend(id) sõnaühendis ja lauses. Ainsuse ja mitmuse käändevormid.

Nimetava käände vormid. Sõnavorm aluse, öeldistäite või sihitisena: funktsiooni mõistmine lauses. Mitmuse tunnus *-d*.

Omastava käände vormid. Ainsuse tüvevorm. Käändevormis sõnade tähendused: (koos tegusõnaga) lõpetatud tegevus; kuuluvus; aeg; (koos osastava käände vormiga) hulk, mõõt; (koos tagasõnaga) koht; osa tervikust.

Õppesisu

Osastava käände vormid. Osastava käände ainsuse ja mitmuse vormide moodustamine, lõppude õigekiri. Käändevormis sõnade tähendused: (koos tegusõnaga) kestev või lõpetamata tegevus; hulk, mõõt; (koos kaassõnaga) koht ja aeg; (koos tegusõnaga) millegi puudumine.

Ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormid: eristamine tähenduse järgi (üks ja mitu), lõpud *-t* ja *-d*, käändevormide rööbitine kasutamine kaastekstis. Ainsuse osastava käände sõnavormi mitmuslik tähendus.

Sisseütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; suhtumine kellessegi/millessegi või sarnasus kellegagi/millegagi; olukord või seisund, millesse satutakse või missuguseks muututakse.

Seesütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; aeg, kellegi olukord.

Seestütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; olend või ese, kellest/millest räägitakse; olukord, millest vabanetakse, abi saadakse; aeg; (koos omadussõnaga) võrdlus.

Alaleütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; aeg; isik, kellele midagi antakse või teadvustatakse; arv, hulk, mõõt, millele midagi lisatakse; seisund, missuguseks miski muutub.

Alalütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; aeg; tegija; kuulumine kellelegi või millelegi; seisund, viis, põhjus.

Alaltütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koht; isik, kellelt midagi kuulatakse, saadakse; omadus,

Saava käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: kelleks või milleks keegi või miski saab või muutub; olek või seisund mingi aja jooksul; aeg, ajavahemik, tähtaeg; järjekord; osadeks jaotamine.

Rajava käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: Tegevuse ruumiline piir; ajaline piir.

Oleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: kellena või millena keegi töötab, esineb; tegevuse viis; seisund; aeg; järjekord.

Ilmaütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendus: kellegi või millegi puudumine.

Kaasaütleva käände vormid. Käändevormis sõnade tähendused: koosolemine, suhtlemine; abinõu, vahend; tegevuse viis, olukord; aeg.

Kellegi või millegi iseloomustamine omadussõnadega, objekti erinevad tunnused, objektide sarnased tunnused.

Õppesisu

Omadussõna tunnused. Omadussõna leidmine ja kasutamine tekstis.

Nimi- ja omadussõnade sobitamine, sõnaühendite koostamine. Esemete kirjeldamine.

Omadussõna tähenduse sõltuvus põhisõnast, praktiline tuletamine (liited *-lik*, *-line*, *-ne*), tuletatud omadussõna muutmine koos nimisõnaga.

Võrdlusastmed: tähendus (omaduse/tunnuse astme väljendamine), moodustamine analoogia alused. Võrdlusastmete rakendamine sõnaühendis ja lauses.

Kellegi või millegi tegevust ja/või seisundit väljendavad sõnad.

Nimi- ja tegusõnade sobitamine, sõnaühendite koostamine.

Tegusõna tunnused. Alus ja öeldis, tegusõna laiendid.

Tegusõna pöördvormid. Kindla kõneviisi oleviku pöörded, isikulised asesõnad.

Pöördvormide grammatiline tähendus: kõneleja, kuulaja(d), tegija(d), küsimused ja pöördelõpud.

Tegusõna koostis: tüvi, pöördelõpp. Pöördvormide moodustamine isikuliste asesõnade ja küsimuste abil, pöördvormide kasutamine lauses, õigekiri.

ma- ja da-tegevusnimi. Tegevusnimede kasutamine ühendis koos teiste tegusõnadega. Põhisõnaks olevate tegusõnade mõistmine ja kasutamine sõltuvalt situatsioonist või kaastekstist. Tunnuste õigekiri analoogia alusel.

Jaatav ja eitav kõne. Kõne vormide tähenduse mõistmine, eitavate vormide moodustamine, kasutamine lauses.

Kindel kõneviis. Tegevuse/seisundi aja väljendamine. Olevik ja lihtminevik.

Lihtmineviku vormide moodustamine skeemide abil, kasutamine lauses.

Tingiv kõneviis. Tegevuseks vajalikud tingimused, sõnavormi tähenduse mõistmine kaastekstis.

Kindla ja tingiva kõneviisi vormide kasutamine tekstis.

Arvsõna tunnused. Põhi- ja järgarvsõnad. Arvsõnad ja numbrid: mõistmine, lugemine ja kirjutamine kaastekstis.

Õppesisu

Põhi- ja järgarvsõnade praktiline muutmine kaastekstile toetudes, rakendamine lausetes.

Liitsõnade tähendus: liitsõna põhi- ja täiendosa tähendus.

Liitsõna alaliigi nimetusena.

Liitsõnade: praktiline moodustamine; omastavaline ja nimetavaline liitumine, moodustatud sõnade rakendamine sõnaühendis ja lauses.

Liitsõna ja sõnaühend: kasutamine kaastekstis, valimine tähenduse järgi.

Veaohalikud häälikud liitsõnas.

4. Keeleteadmised ja oskused

Sõnaliigi nimetuste teadmine, sõnade praktiline rühmitamine.

[Morfoloogia- ja süntaksiküsimuste](#) eristamine ja kasutamine – küsimuse valimine ja sobitamine, küsimuste esitamine.

Aluse ja öeldise ning nende laiendite leidmine.

Lause laiendamine süntaksiküsimuste abil (kuni 6 sõna).

Liitsõna ja sõnaühendi eristamine, sõnade liitmine.

Sõnavormi ja tuletise koostise ning tähenduse analüüsimine; sõnavormi ja tuletise moodustamine skeemide abil.

Sõnade muutevormide rakendamine sõltuvalt tähendusest.

5. Lugemine ja kõnearendus

Lugemise õpetamise ja kõnearenduse raames tehtava töö eesmärgiks on keele praktiline valdamine, st vajalik on arendada õpilase kõnetaju ja kõneloomet nii suulises kui kirjalikus vormis. Eriti tähtsustub lugemistundides tekstide analüüsi oskuse ja eneseväljenduse kujundamine.

Kõnelise aktiivsuse piiratus tingib vajaduse stimuleerida kõneloomet, abistada ütluse koostamisel nii mõtte kui semantilise süntaksi tasandil.

Õpitulemus:

Õpilane:

- loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid;
- osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa;
- annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust;
- sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valides ja kasutades abivahendeid.

Õppesisu
Õpetaja/õpilase esmase lugemise jälgimine raamatust. Lugemine häälega sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa. Varem häälega loetud teksti vaikne (endamisi) korduv lugemine ette antud ülesandega
Küsimustele vastamine teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegelastele, tegevustele). Tekstis sõnastamata teabe tuletamine õpetaja juhendamisel, toetudes oma kogemustele ja teadmistele. Tegevusaktide hindamine ühisvestluses ja nende põhjendamine. Tundmatute sõnade leidmine lõigust, sõnatähenduse täpsustamine sõltuvalt kaastekstist. Sõnade ja väljendite asendamine valikuks antud sõnadega. Õpilase väljendite võrdlemine originaaltekstiga. Võrdluste ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine ja selgitamine ühiselt. Sõnade, lausete ja lõikude leidmine tähenduse või asukoha viite järgi, olulise teabe leidmine lõigust. Lause mõtet väljendavate sõnade, samaviiteliste sõnade ja lauseid siduvate sõnade leidmine tekstist. Küsimustele ja korraldustele vastamine lause(te), sõnaühendi(te) või sõna(de)ga tekstis.
Teksti taastamine. Tekstilähedane valikjutustus (abiks sõnaühendid, tugisõnad, põhilist teavet sisaldavad lühilauseid, tugilauseid). „Sõnaliste piltide“ maalimine.

Õppesisu

Jutustamine illustratsioonide järgi, rõhutades detaile ja kirjeldades miimikat.

Õpilase jutustuse võrdlemine autoritekstiga.

Oluliste lausete leidmine tekstist ja nende seostamine õpetaja juhendamisel.

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks (PLRÕK lisa 1 punkt 4.1.3)punkt 4.1.3)

Õpilane:

- 1) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
- 3) loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt ning jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- 4) täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 5) annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- 6) hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
- 7) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausete väljendatud suhteid ja seoseid;
- 8) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- 9) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- 10) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga);
- 11) kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;

12) teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

Määruses fikseeritud õpitulemused on lähtuvalt käsitletavast õppesisust konkretiseeritud.

Oskused, mida kujundatakse kogu õppeaasta vältel

1. Suuline väljendusoskus ja suhtlemine

Õpitulemus:

Õpilane:

- küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme.

Õppesisu

Teabe küsimine kaaslastelt (õpetaja suunamisel). Teabe esitamine detailselt, valikuliselt ja suunamisel kokkuvõtlikult.

Õpilaste suunamine teabe küsimisele.

Väljendusvahendite kasutamine dialoogis sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest ja -normidest koostegevuses; koolis ja väljaspool kooli. Teiste ja oma intonatsiooni ning kehakeele märkamine õpetaja suunamisel.

2. Tunnetustegevuse arendamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- esitab küsimusi, jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid;
- osaleb õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
- küsib abi, valib otstarbekaid abivahendeid ja kasutab neid.

Õppesisu

Õpiülesannete täitmine esitatud suuliste ning kirjalike juhendite ja/või plaani järgi. Kaaslaste vastuste jälgimine ja täiendamine.

Ilukirjanduslike tekstide seostamine ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg-seoste selgitamine ning täpsustamine ühistegevuses.

Kujutluspiltide täpsustamine teksti põhjal.

Tegevusplaani koostamine ja oma töö kontrollimine.

Teistes õppeainetes omandatud teadmiste kasutamine keeleõpetuse harjutustes.

Teabekirjandusega tutvumine, kasutamine õpetaja juhendamisel: pilt-teatmeteos, tabel, graafiline joonis, sõnastik, Internet jne.

Õppesisu, õpitulemused ja soovitused õppetöö läbiviimiseks

1. Praktiline grammatika

1.1. Lause

Õpetuse eesmärgiks on kontekstisidusate lausete moodustamine. Tähelepanu pööratakse lauseid ja lauseosi siduvate sõnade tähendusele ning sõnajärjele. Suunavate abivahenditena kasutatakse skeeme.

Õpitulemus:

Õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud [liht- ja koondlausemalle](#);
- mõistab kaheosaliste [liitlause](#) tähendust, eristab osalausestega väljendatud suhteid ja seoseid.

Õppesisu

[Sõnaühend](#) ja selle koostis: põhisõna ja laiend (täpsustav sõna).

Sõnade semantiline ja grammatiline seos sõnaühendis.

Kolmeosaline sõnaühend.

[Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuse](#) esitamine sõnavormist lähtuvalt.

Liitlause ja sõnaühendi eristamine, mõistmine ja kasutamine.

Alus ja öeldis kui põhisõnad liitlause. Sõnade seos alus- ja öeldisrühmas.

Jutustava lause muutmine küsilauseks.

Lausete ühendamise, sisestamise ja laiendamise.

Lausete muutmine [kontekstisidusaks](#).

Korduvad alused või öeldised.

Aluse korduvad laiendid (täiendid); öeldise korduvad laiendid (sihitised, määrused).

Sõnade seosed koondlause. Sidesõnade (*ja, ning, või, ega, ehk*) mõistmine ja kasutamine. Lause tähenduse sõltumine sidesõnast.

Koma koondlause.

Koondlausete koostamine baaslausetest (eelneva arutelu põhjal) ja vastupidi.

Liitlause osalause ja sõnaühendi eristamine, väljendatud suhete mõistmine.

Liitlause koostis, osalused, sidendid.

Õppesisu

Lauseosade äratundmine, sobitamine, lausete lõpetamine (sidesõna antud), lausete koostamine skeemide abil.

Eesmärgi, põhjuse, tingimuste ja atributiivsete tunnuste väljendamine liitlauses: osalause äratundmine, väljendatud suhete mõistmine, koostamine skeemide abil.

Põhjust ja eesmärki väljendavate osalause eristamine, väljendatud suhte, sh sidendite mõistmine.

Teabe erisuse ja samasuse mõistmine erineva struktuuriga lausetes (laiendatud lihtlause, liitlause).

Nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega (nimisõna pealause lõpus).

Sidendid *kes?*, *mis?* ja nende käändevormid.

Tekstisidusate lausete moodustamine: sõnajärje muutmine, siduvate ja samaviiteliste sõnade kasutamine.

1.2. Sõnavara

Õpitulemus:

Õpilane:

- moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust, kasutab suunamisel õigeid termineid (tüvi, tunnus, liide, lõpp), moodustab sõnavorme;
- esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tepusõna muutevorme õpetaja abiga).

Õppesisu

Sõnaliikide tunnused: üldistatud tähendus, sõnaliigi nimetused, morfoloogiaküsimused.

Tuletab sõnu, kasutab tuletisi sõnaühendites, lausetes ja tekstides.

Õppesisu

Nimi ja nimetus.

Suur algustäht raamatute, ajalehtede, ajakirjade pealkirjades ja kohanimedes.

Nimisõna algvorm, küsimused.

Nimisõna käändevormid.

Sõnade käändevormi koostis ainsuses (tüvi, lõpp) ja mitmuses (tüvi, tunnus, muutelõpp).

Ainsuse tüve moodustamine, sõnavormi põhi- ja lisatähendus.

Mitmuse tüve moodustamine, mitmuse tunnuse valimine, erandlik mitmuse tunnus *kõne* ja *tütar* tüüpi sõnades.

Nimisõna käändevormid, vormide moodustamine skeemi ja kaasteksti abil.

Käändevormide eristamine, rühmitamine ja kasutamine vormifunktsioonide (kohta, aega vm väljendatavate suhete) järgi.

Sõnavormi põhi- ja lisatähendus.

Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine sõnavormide kohta sõnaühendis ja lauses.

Nimisõna tuletamine (*-ja*, *-mine*, *-ik*, *-nik*). Tuletiste äratundmine, eristamine muutevormist.

Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ja lauses.

Omadussõna sõnaühendis ja lauses, omadussõna algvorm, küsimused.

Omadussõnade mõistmine ülekantud tähenduses.

Omadussõna roll allrühmade nimetustes (*kõrged/madalad majad*).

Omadussõnade moodustamine: liitmine, tuletamine (*-nik*; *-lik*, *-ne*, *-line*).

Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ning lauses.

nud-, *tud-*, *mata-*, *v-*, *tav-* vormid täiendina.

Õppesisu

Tuletatud omadussõnade kasutamine kaastekstis (kirjeldus).

Omadussõnade vormi muutmine koos nimisõnadega.

Võrdlusastmed, nende sõnastamine sõltuvalt kaastekstist.

Võrdluspöördkonstruktsioonid (*Vend on noorem kui õde. – Õde on vanem kui vend.*).

Põhi- ja järgarvud ning neile vastavad arvsõnad (10 000 piires).

Arvsõnade ja numbrite vastavuse mõistmine, numbrite ja arvsõnade lugemine ja kirjutamine, numbrite asendamine arvsõnaga ja vastupidi.

Rooma numbrid (I-XX) ja vastavad järgarvsõnad.

Arvsõnade ja nende muutevormide mõistmine ja kasutamine suulises ning kirjalikus tekstis.

Tegusõna roll lauses.

Tegusõna ja selle laiendid lauses.

Tegusõna arv ja pöörded.

Isikuliste asesõnade ja tegusõnavormide seos. Jaatav ja eitav kõne.

Oleviku- ja lihtmineviku, täis- ja ennemineviku vormide tähendus: kõne aeg, tegevuse aeg, tegevuste aegade võrdlemine, seletamine graafilise ajateljle abil.

Umbisikuline tegumood: vormide tähendus, moodustamine analoogia põhjal.

Kõneviisid: vormide tähenduse mõistmine lauses, vormide moodustamine (valdavalt skeemide, vajadusel analoogia abil) ja kasutamine lauses.

Tegusõnavormide moodustamine skeemide abil, tegusõnavormide leidmine ja kasutamine lauses.

Ühendteigusõna: koostis, tähendus, komponentide leidmine lauses. Ühendteigusõna kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Õppesisu
Tingimuslausete mõistmine ja koostamine.
<p>Liitsõna tähendus, koostis.</p> <p>Liitsõna kohta küsimuse esitamine.</p> <p>Liitnimisõnade moodustamine: nimetavaline ja omastavaline liitumine.</p> <p>Liitnimisõnade rühmitamine põhisõna ja täiendsõna tähenduse järgi.</p> <p>Liitnimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses.</p> <p>Liitsõna ja sõnaühendi tähenduse eristamine: <i>nud-, tud-, mata-, v-, tav-</i> vormid täiendina (<i>koolipäev on lõppenud – lõppenud koolipäev; külalist ootama – oodatav külaline</i>).</p> <p>Tuletusliited liitsõnades, liitsõna tähenduse mõistmine.</p> <p>Veaohtlikud häälikud liitsõnas.</p>
<p>Võõrsõna tunnused ja nende tähendus.</p> <p>Võõrsõnade rühmitamine tunnuste alusel.</p>

2. Kirjutamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- märgib kirjas õigesti veaohtlike häälikute pikkused, leiab ja kasutab selleks valdavalt iseseisvalt sobiva abivahendi;
- teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust;
- kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid;

- kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid ja rakendab õpitud enesekontrollivõtteid.

Õppesisu
<p>Sõna häälikkoostise skemaatiline märkimine. Häälikute kolm pikkust.</p> <p>Veaotlikud häälikud sõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine tabeli 1-4 skeemide toel, koos tabeli ja skeemide valikuga. (vt Eesti keele tööraamat 1. osa lk. 86-87).</p> <p>Analüüsi iseseisvuse harjutamine: abivahendite valikuline kasutamine kirjutamise ettevalmistaval etapil ja enesekontrolliks.</p> <p>Veaotlike häälikute õigekiri ja enesekontroll.</p> <p>Kaksikäishäälik ja kaashäälikuühend: leidmine sõnades.</p> <p>Skeemide valik ja kasutamine häälikupikkuse muutmiseks.</p> <p>Sõnade lugemine vältemarkide abil, rühmitamine.</p> <p>Kaksikäishääliku ja kaashäälikuühendi õigekiri, enesekontroll.</p> <p>Tähestik.</p>
<p>Kirjutamine sõnarühmade, lühikeste lausete ja osalausete kaupa.</p>
<p>Veaotlike häälikute õige märkimine peamiselt iseseisvalt, kaasneva ja eelneva enesekontrolli harjutamine, sh teistes õppeainetes ise kirjutatud tekstide parandamine.</p> <p>Vigade võimaliku põhjuse leidmine.</p> <p>Võõrhäälikud ja -tähed, sõnade õige hääldamine.</p> <p>Võõrsõnade tunnused ja õigekiri: <i>g, b, d</i> sõna algul; võõrtähed; pikk ja ülipikk täishäälik järgsilbis.</p> <p>Õpitud lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.</p> <p>Kirjavahemarkide kasutamine lauses.</p>

3. Keeleteadmised ja -oskused

Täis- ja kaashäälikute eristamine. Orienteerumine tähestikus, tähestiku kasutamine.

Võõrhäälikute ja -tähtede tundmine, võõrhäälikute hääldamine, võõrsõnade äratundmine tunnuste järgi.

Alus- ja öeldisrühma ning osalausete äratundmine.

Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine, kasutamine keelendite analüüsil ja moodustamisel.

Sõnavormi analüüsimine ja rakendamine eri funktsioonides.

Sõnade tuletamine õpitud liidetega.

4. Lugemine

Õpitulemus:

Õpilane:

- loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt ning jõukohast tundmatut teksti peamiselt [süntagmade](#) kaupa;
- täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine);
- valib ja kasutab jutustamiseks sobivaid abivahendeid;
- kirjeldab jutustamisel situatsioone ja objekte plaani alusel ning hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele.

Õppesisu

Lugemistehnika

Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti sõnahaaval ja/või ladus (süntagmade kaupa) häälega lugemine.

Mõne lihtsama lõigu lugemine endamisi (kuni 1/3 tekstist).

Õppesisu

Väljendite mõistmine

Tundmatute sõnade leidmine korduval lugemisel (õpetaja juhendamisel).

Võrdluste ja metafooride tähenduse selgitamine õpetaja juhendamisel.

Autoriteksti keeleline analüüs: tegelasi ja tegevusi kirjeldavad sõnad, [arhaismid](#), tegelaste sõnavara, ülekantud tähendusega väljendid ja tuletised.

Sünonüümide ja samaviiteliste sõnade kasutamine küsimustele vastates.

5–6 sõna või väljendi kasutamine oma kõnes teksti analüüsides ja taastades.

Sisuliste ja keeleliste ülesannete täitmine endamisi lugedes.

Kõikide mõistmisstrateegiate valikuline suunatud rakendamine.

Seletuste põhjendamine valiklugemise teel.

Repliikide või hargnenud ütluse eesmärgi ja strateegia suunatud sõnastamine.

Ütluste hargnenud sõnastamine kõneleja ja kuulaja seisukohalt.

Vastusrepliigi seostamine eelneva ütlusega.

Emotsioonisõnavara tähenduse täpsustamine. Sõnastuse otstarbekuse ja sobivuse hindamine õpetaja suunamisel (otsustamine õpetaja esitatud variantide põhjal, tähelepanu suunamine tekstis kirjeldatud situatsioonile).

Sõnade, lausete ja lõikude leidmine mõistmisstrateegiast lähtuva või asukohale viitava korralduse järgi. Lõigu sisu kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate lausete leidmine lõigust.

Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete joonimine või tähistamine markeriga).

Lause sisu ja mõtte väljendamine oma sõnadega, sõnastuse täiendamine ja parandamine vabade laiendite lisamise ning sünonüümide kasutamisega (õpetaja juhendamisel).

Õppesisu

Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude pealkirjastamine. Teksti pealkirjastamine, olemasoleva pealkirja ümbersõnastamine. Tekstide sisu seostamine ühiskondlik-ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg seoste selgitamine ajas ja ruumis, nende täpsustamine ühiselt.

Sündmuste ja käitumisaktide ahela suunatud mõtestamine.

Kujutluspiltide täpsustamine teksti põhjal: käitumisaktide ja keeruliste stseenide suunatud analüüsimine, objektide ja tegelaste tunnuste ning omaduste teadvustamine.

Küsimuste esitamine kaaslastele tekstis kirjeldatud sündmuste ja tegevuste põhjuse, tagajärje ning eesmärgi kohta (õpetaja suunamisel).

Tegelaste käitumise võrdlemine, nende omavaheliste suhete analüüs. Tegelaste rühmitamine (iseloomujooned, ajalooline taust).

Hinnangu andmine tegelaste käitumisele, hinnangu põhjendamine motiivi/eesmärgi ja tulemuse vahekorrast lähtuvalt.

Eetilise ja emotsionaalse hinnangu võimaliku erisuse teadvustamine (käitus õigesti/valesti, meeldib/ei meeldi).

Soovituste esitamine kaaslastele käitumiseks analoogses olukorras.

Lõigu ja teksti sisukokkuvõtte ja allteksti sõnastamine, seostamine teksti sisuga. Individuaalse sõnastuse täpsustamine ühisvestluses.

Peamõtte seostamine õpilaste kogemustega ja/või käitumisega.

Tekstilähedane valikjutustamine, olustikusituatsioonide kirjeldamine (“suulise pildi” maalimine).

Abistavad võtted ja vahendid: õpetaja repliigid, kava, tugisõnad (sõnaühendid), avatud lugemik käsitletava tekstiga, mõttelünkadega teesid („mäluksava”).

Õpetaja ja õpilase vahelduv tekstilähedane jutustamine.

Kokkuvõtlik jutustamine: oluliste lausete valimine, üldistava sisuga lausete moodustamine, kavapunktide täiendamine, lõigu ühine lühendamine, jutustuse plaani esitamine.

Kaaslaste jutustamise jälgimine ja täiendamine (aluseks võrdlus autoritekstiga).

Tegelaskuju iseloomustamine plaani järgi.

Õppesisu

Kirjaliku teksti koostamine:

Tekstilähedase lühikese kirjaliku ümberjutustuse ühine koostamine kava ja tugisõnade abil, tekstilõikude laiendamine lausetega.

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks (PLRÕK lisa 1 punkt 4.1.3)

Õpilane:

- 1) mõistab suhtlemisel seisukohtade võimalikku erinevust, selgitab oma seisukohti, hangib vajaduse korral täiendavat teavet teistelt inimestelt;
- 2) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelaste käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile, oma kogemusele või kehtivatele moraalinormidele;
- 3) iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaolevate tunnuste alusel;
- 4) selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
- 5) loeb jõukohast tundmatut teksti kõne tempos, õpitud teksti elementaarse ilmekusega;
- 6) hangib tekstist teavet õpetaja juhendamisel;
- 7) rakendab õpetaja juhendamisel temaatilise lugemise oskust, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 8) taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral kasutab teksti analüüsimisel ühiselt koostatud abivahendeid;
- 9) koostab pärast ühist ettevalmistust lühikese kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes;
- 10) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- 11) mõistab ja kasutab suunamisel kõnes eri suhteid (aeg, põhjus, koht, tagajärg, eesmärk jms) väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
- 12) tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
- 13) kasutab kõnes sõnade käände- ja pöördeforme, analüüsib sõnavormide koostist;

14) tunneb ja rakendab kirjutamisel tähekasutus- ja ortograafiareegleid, vajaduse korral abimaterjalidele toetudes või õpetaja suunamisel.

Määruses fikseeritud õpitulemused on lähtuvalt käsitletavast õppesisust konkretiseeritud.

Oskused, mida kujundatakse kogu õppeaasta vältel

1. Suuline väljendusoskus ja suhtlemine

Õpitulemus:

Õpilane:

- saab aru selget teavet sisaldavast igapäevasest kõnest;
- mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel, selgitab oma seisukohti;
- otsib teavet teistelt inimestelt;
- tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades, osaleb dialoogis õpitud lausemallide põhjal.

Õppesisu

Erinevate, sh vastandlike arvamuste mõistmine ja väljendamine ühistegevuses, kokkuleppe otsimine. Reageerimine agressiivsetele väidetele.

Oma seisukoha selgitamine kaaslasele ja kaaslaste rühmale, oma arvamuse põhjendatud kaitsmine.

Poiste-tüdrukute suhtlemise kujundamine: kontakti adekvaatne loomine ja jätkamine, häbematuses, valehäbist hoidumine.

Teabe hankimine ja suuline edastamine sõltuvalt situatsioonist: eri suhtluspartnerid ja/või - paigad; täiendava teabe küsimine arusaamatuste korral, teabe täiendamine või konkretiseerimine, osalemine dialoogis ja polüloogis (rohkem kui kahe inimese vestluses).

Sündmuse kirjeldamine oma ja teiste positsioonilt. Teiste ja oma käitumise otstarbekuse hindamine eesmärkidest, tunnetest ja tingimustest sõltuvalt.

Õppesisu

Teistes õppeainetes omandatud teadmiste sõnastamine ja ainesõnavara kasutamine eesti keele tundides.

2. Tunnetustegevuse arendamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- orienteerub talle mõistetavate sündmuste ajalistes ning põhjuslikes seostes;
- kasutab õpetaja suunamisel teabe hankimiseks teksti, teabekirjandust või internetti.

Õppesisu

Tähelepanu keskendamine teabe valikulisele hankimisele pikemast tekstist või mitmest teabeallikast. Sündmuste ajaliste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) ning põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine.

Põhjuste ahela teadvustamine sündmuste ajalises kirjelduses, põhjuslike ja mittepõhjuslike seoste eristamine kirjeldatud sündmuste ahelas.

Ühiskondlike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine.

Õpitud toimingute kontrollimine ja planeerimine.

Teabekirjanduse kasutamine. Interneti ja meedia võimalused.

Õppesisu, õpitulemused

1. Praktiline grammatika

1.1 Lause

Õpitulemus:

Õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalauseetega väljendatud suhteid ja seoseid;
- orienteerub mõistetavate sündmuste ajalistes ja põhjuslikes seostes.

Õppesisu

Alus- ja öeldisrühm.

Lausemallide aktiveerimine, teiste ainete sõnavara kasutamine lausetes, lausete muutmise ja laiendamise, eri ainetes kasutatavate uute lausemallide õppimine.

Mitme küsilause moodustamine ühe väitlause alusel, suletud (*kas? ega?*) ja avatud (*kes? kus? jne*) küsimuste rühmad.

Õppesisu

Lihtlause kaastekstis.

1.1.2 Koondlause

Loetelu.

Korduvad lauseliikmed: alused, öeldised, sihitised, määrused, täiendid, öeldistäited.

Korduvate lauseliikmete laiendid.

Sidesõnad *ja, ning, ega, ehk, või, kui ka*. Koondlause tähenduse sõltuvus sidesõnast.

Koma kasutamine.

Koondlause kasutamine tekstis, koondlause moodustamine teksti põhjal.

1.1.3 Liitlause

Liitlausete leidmine tekstist, nende mõistmine.

Liitlausete moodustamine lihtlausetest ja/või skeemide järgi.

Ajasuhteid väljendavad liitlauseid.

Tegevuse üheaegsuse ja järgnevuse väljendamine rindlausega: sidesõnad *ja, ning*.

Ajasuhte väljendamine põimlausega: sidendid *ja, ning, kui, siis, enne seda kui, pärast seda kui*. Lausete grammatilise tähenduse mõistmine, lausete koostamine skeemi ja analoogia alusel. Lausete transformeerimine.

Põhjuslikke suhteid väljendatavad liitlauseid. Tegevuste, sündmuste põhjused ja tagajärjed, nende väljendamine lausega. Sidendid *ja, ning, sellepärast, sest*. Lausete mõistmine, koostamine.

Tegevuse eesmärki väljendamine liitlauseid. Sidendid *et, selleks et*.

Põhjuse ja eesmärgi ning vastavate osalausete eristamine. Lausete mõistmine ja koostamine.

Õppesisu

Vastandamist-eraldamist väljendavad liitlaused. Sidendid *aga, kuid, ent, vaid, ja, või*. Lausete mõistmine ja koostamine.

Objektisuhteid väljendavad liitlaused. Pealause sihilise tegusõna juurde kuuluv sihitiskõrvallause. Sidendid *et, kuidas, kes (kelle jne), mis (mille jne)*. Lausete mõistmine ja koostamine.

Atributiivsust väljendavad liitlaused. Pealause lõpus oleva nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega. Sidendid *mis (mille jne), kes (kelle jne)*. Lausete mõistmine ja koostamine.

Otsekõne ütluse muutmine kaudseks. Saatelause muutmine pealauseks ja otsekõne muutmine sihitiskõrvallauseks.

Asesõnade asendamise lihtsamad juhud.

1.2. Sõnavara

Õpitulemus:

Õpilane:

- tuletab sõnu õpitud liidetega;
- moodustab liitsõnu;
- teab muutevormi grammatilist tähendust;
- kasutab sõnade käände- ja pöördeforme, analüüsib sõnavormide koostist.

Õppesisu

Kujutlused sõnaliikide [üldisest \(kategoriaalsest\) tähendusest](#), [grammatilisest tähendusest](#) ning formaalsetest tunnustest.

Kahe tunnuste rühma (semantilised, formaalsed) eristamine.

Õppesisu

Käände- ja pöördvormid.

Sama suhet väljendavad käändevormid (koht, aeg jne).

Nimisõna semantilised ja formaalsed tunnused.

Nimi ja nimetus.

Nimisõna algvorm ja muutevormid.

Sama suhet väljendavad käändevormid (koht, aeg jne).

Nimisõnade moodustamine liidete abil: *-ja, -mine, -la, -nik, -kond, -stik*.

Tuletatud nimisõnade tähendus, sama tuletusliitega sõnade rühmatähendus, sõnatähendus.

Muutevormid, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses.

[Süntaksiküsimuste](#) esitamine sõnavormide täpsustamiseks, [morfoloogiaküsimuste](#) esitamine sõnavormi kohta sõnaühendis ja lauses.

Eristamine sõnaühendist, liitnimisõna sõnaühendis.

Allrühmade nimetuste moodustamine.

Omadussõna semantilised ja formaalsed tunnused.

Omadussõna kasutamine koos nimisõnaga, omadussõna tähenduse mõistmine kontekstis, sõnaühendi kasutamine tekstis.

Kesksõnade moodustamine analoogia alusel, kesksõnade kasutamine täiendina.

Omadussõnade moodustamine tuletusliidete abil: liited *-ne, -lik, -line, -jas, -kas*.

Tuletatud sõnade tähendus (sõnarühm, sõna), muutevormid, kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Kirjelduste koostamine.

Õppesisu

Tunnused, rühmad (põhi- ja järgarvsõnad).

Rooma numbrid (I-XXV).

Arvsõna muutevormide kasutamine kontekstis. Arvsõnade õigekiri.

Lähedase tähendusega tegusõnade rühmad, nende kasutamine sama tegevussituatsiooni sõnastamisel.

Tegusõna muutevormid: ma- ja da-tegevusnimi: olevik, liht-, täis- ja enneminevik.

Tingiva ja kaudse kõneviisi vormide suunatud moodustamine (küsimused, analoogia) ja kasutamine lauses.

Käskiva kõneviisi vormide moodustamine (ainsuse ja mitmuse 2. pööre) ja kasutamine dialoogis.

Umbisikuline tegumood. Võimaliku tegevuses osaleja või objekti tuletamine kontekstist.

Ühendtegasõna: tähenduse konkreetsus, sõnaühendite moodustamine, abimäärsõnad ühendtegasõna koostises, nende asukoht lauses.

Ühendtegasõna kasutamine tingimuslauses.

Võõrsõna tunnused ja nende tähendus.

Võõrsõnade rühmitamine tunnuste alusel.

2. Kirjutamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- tunneb ja kasutab tähekasutusreegleid;
- kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel;
- kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, sh isiklikke kirju, teateid igapäevaelu kohta.

Õppesisu

Veaotlike häälikute määramine ja õigekiri.

Erandlik *g, b, d* *s*-i kõrval.

Liitsõnade õigekiri.

i ja *j* õigekiri.

Õpitud tuletusliidete õigekiri.

Enesekontroll.

3. Keeleteadmised ja -oskused

Häälikurühmade tundmine, tähestiku kasutamine.

Tähekasutusreeglite kasutamine: lihthäälikute ja häälikuühendite reeglipärane kirjutamine.

Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel: nõrk sulghäälik *s*-i kõrval, liitsõnade õigekiri, *h* ja *j*-i kasutamine, liidete õigekiri (nt *käija*).

Lausete koostamine õpitud lausemallide ulatuses.

Sõnatuletus õpitud liidetega.

4. Lugemine

Õpitulemus:

Õpilane:

- loeb jõukohast võõrast teksti kõne tempos mõningase ilmekusega;
- täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid, loeb õpetaja juhendamisel temaatilisi lõike;
- jutustab abivahendite toel edasi loetud ja analüüsitud teksti sisu;

- valib või koostab õpetaja suunamisel jutustamiseks sobiva abivahendi (tugisõnad, graafiline kava);
- kirjeldab ja võrdleb tegelasi plaani alusel, hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
- iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, oskab neid rühmitada teadaoleva(te) tunnus(t)e alusel.

Õppesisu

Uue sisult ja keeleliselt jõukohase teksti häälega lugemine kõne tempos ja endamisi ülesandega lugemine lõikude kaupa (kuni pool tekstist).

Õpitud teksti ladus ja ilmekas lugemine kõne tempos (selgus, loogiline rõhk, toon).

Sõnavara

Tundmatute sõnade leidmine lugemisel ja sõnatähenduse ühine selgitamine, sõnastiku kasutamine.

Sõna kaastekstis: lause ja/või lõigu tähenduse sõltuvus kasutatud sõnadest ja väljenditest (piltlikud väljendid, võrdlused, metafoorid, arhaismid, tegelaste sõnavara).

Võrdluste ja metafooride mõistmine ja kasutamine õpetaja juhendamisel.

5–6 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsides ja taastades.

Teksti analüüs

Eri mõistmisstrateegiate kasutamine õpetaja suunamisel.

Mõtteseoste leidmine lausete ja lõikude vahel. Uute tekstis kirjeldatud teadmiste või arusaamatu teabe märkamine õpetaja suunamisel.

Seoste leidmine kirjeldatud sündmuste vahel. Sündmuste ajaliste seoste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) mõistmine; samaaegsete sündmuste teadvustamine ja vastandamine.

Põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine. Põhjuste ahela teadvustamine, põhjussuhetes olevate sündmuste, stseenide kirjelduse leidmine sündmuste ahelast.

Õppesisu

Ühiskondlike, isiklike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine. Tahan/vajan erisus. Tahan (miks ütlen) selleks (milleks ütlen) kuidas ütlen.

Oletuste ja järelduste sõnastamine.

Dialoogi analüüs

Suhtlusaktide üldiste ja ütluse/repliigi konkreetsete motiivide ning strateegiade eristamine õpetaja suunamisel (miks? – milleks? – kuidas?). Samasugust üldist eesmärki täitvate ütluste ja strateegiakorduste leidmine (temaatiline lugemine).

Strateegia muutmise märkamine õpetaja juhendamisel (valiklugemine).

Ütluste hargnenud sõnastamine (teabe tuletamine).

Valik- ja temaatiline lugemine

Valiklugemine üleminekuga temaatilisele lugemisele: sõnade ja lausete leidmine lõigus, mingit teemat kajastavate lõikude leidmine ühe teksti ulatuses (mitme lause või lõigu leidmine ühe ülesande põhjal).

Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete allajoonimine või markeriga tähistamine).

Lõigu või teksti mõtte väljendamine oma sõnadega, kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate keeleüksuste leidmine autoritekstist.

Küsimuste esitamine teksti kohta sündmuse põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamiseks, järelduste tegemiseks, puuduva teabe tuletamiseks.

Tegelaste käitumise analüüs

Tegelaste rühmitamine (iseloомуjooned, ajalooline taust).

Tegelaste käitumise, mõtete ja elamuste võrdlemine.

Hinnangu andmine tegelaste käitumisele (motiivid, käitumisakt ja selle sõltumine tingimustest, tulemus).

Hinnangu põhjendamine käitumismotiividest ja tulemustest lähtuvalt (mida sooviti, mis oli tulemus).

Teksti peamõtte sõnastamine

Õppesisu

Peamõttele (sisu kokkuvõte ja alltekst) osutavate lausete (lõikude) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine ning põhjendamine originaalile viidates.

Peamõtte seostamine õpilase kogemustega.

Teksti kavastamine

Märkmete tegemine: tegelasi iseloomustavad sõnad, tugisõna ja -sõnaühendid kava juures.

Lihtkava ja jooniskava ühine koostamine, kavade kasutamine.

Teksti taastamine

Tekstilähedane valik- ja temaatiline jutustamine; abivahendite individuaalne valimine ja kasutamine.

Kokkuvõtliku jutustamise harjutamine, sh tekstilähedase jutustuse plaani eelnev esitamine.

Tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi.

Jutustamise õppimine tegelase rollis (lähtutakse tegelase eesmärkidest, mõtetest ja tunnetest).

Looduskirjelduste koostamine plaani järgi: tekstilähedane kirjeldamine, oma sõnadega kirjeldamine.

Teksti laiendamine: puuduva teabe tuletamine (järeldamine, oletamine).

Kirjaliku teksti koostamine

Tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse koostamine ühiselt loodud kava ja esitatud keelevahendite abil (tugisõnad, - sõnaühendid).

Kirjandi kirjutamine pildi ja tugisõnade toel; pildi ja kava põhjal.

Järeltöö: parandamine ja/või täiendamine.

Looduskirjelduse koostamine plaani järgi.

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks (PLRÕK lisa 1 punkt 4.1.3)

Õpilane:

- 1) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavasituatsioonides, iseloomustab plaani järgi tegelasi ja tegelasrühmi ning nende käitumist;
- 2) märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- 3) analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- 4) kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;
- 5) tutvustab kaaslastele ühte loetud raamatut;
- 6) loeb ja analüüsib jõukohast teksti ning täidab ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses;
- 7) esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
- 8) märgistab suunamisel olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis, teeb märkmeid tekstide põhjal;
- 9) taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil: tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; vajaduse korral rakendab tuttavaid abivahendeid;
- 10) kirjeldab abiga tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal;
- 11) koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi;
- 12) koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise järgi;
- 13) tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käänevorme, vajaduse korral toetub näidisele;
- 14) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi;
- 15) kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- 16) kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes, oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.

Määruses fikseeritud õpitulemused on lähtuvalt käsitletavast õppesisust konkretiseeritud.

1. Suuline väljendusoskus ja suhtlemine

Õpitulemus:

Õpilane:

- kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;
- märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust ja reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ning vastandlikele seisukohtadele;
- analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise toel.

Õppesisu

Suulise ja kirjaliku teabe hankimise võimaluste teadvustamine, teabe hankimine suhtluspartnerilt.

Teabe suuline ja kirjalik edastamine sõltuvalt suhtluseesmärgist, strateegia valimine.

Erinevate ja vastandlike arvamuste eristamine, oma seisukohtade kaitsmine kokkuleppe otsimisel, mõnest oma seisukohast loobumise harjutamine kujuteldavas situatsioonis.

Dialoog. Suhtlemissituatsiooni komponentide teadvustamine: suhtluspositsioonid (situatiivsed ja sotsiaalsed rollid, hoiakud ja koostöövalmidus), motiividest tulenevad eesmärgid ja strateegiad, ütluse sisuline ja keeleline sobivus (ütluste valimine).

Kaaslaste ütluste analüüs õpitud oskusi kasutades.

Teabe seostamine ja sõnastamine eri suhteid väljendavate liitlausete abil.

Eri põlvkondade suhtlemiseärasuste teadvustamine: lapsed-vanemad-vanavanemad, noorukid-täiskasvanud.

Poiste-tüdrukute vastastikune suhtlemine, kiindumuse väljendamine.

Ebaviisakatele repliikidele reageerimine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine, individuaalne ja rühmakäitumine.

Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine.

Õppesisu

Kirjalike tekstide koostamine: vabas vormis tarbekiri (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, allkiri, volitus, elulookirjeldus); blankettide täitmine (teenuste arveldused, ajakirjanduse tellimine, e-poe kasutamine).

2. Tunnetustegevuse arendamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras;
- käitub otstarbekalt ja moraalinõuetele vastavalt kogetud olukorras;
- märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel.

Õppesisu

Tähelepanu keskendamine kestva samalaadse tegevuse jooksul: teabe otsimine, tekstide koostamine, ühisvestlus-väitlus, tekstide kuulamine jm.

Taju arendamine: objekti osade ja tegevusstseenide analüüsimine, tajutud teabe sõnastamine.

Mõtlemise ja mälu arendamine: üldistamis- ja konkretiseerimisstrateegiate rakendamine, erilaadsete seoste loomine.

Põhjuse-tagajärg-seoste ahela ning sündmust kirjeldava mitme põhjuse teadvustamine.

Enesekontrolliharjumuste kujundamine, planeerimise osatähtsuse teadvustamine. Teabekirjanduse kasutamine õpetaja suunamisel.

Õppesisu, õpitulemused

1. Praktiline grammatika

Keeleõpetuses süvendatakse ja süstematiseeritakse varemõpitud, tõuseb keelekasutuse teadlikkus. Enam tähelepanu pööratakse lausemallide aktiveerimisele, sh lausele tekstis, ning praktilisele sõnamoodustamisele. **Harjutustesse keelelise materjali valikul arvestatakse teiste ainete vajadusi.**

1.1 Lause

Lauseõpetuses on rõhuasetus nii 8. kui ka 9. klassis lausemallist olenevalt lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktiline lauseõpetus toetub osaoskustele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (tegusõna- ja nimisõna fraase). Konteksti lausetähenduse mõistmiseks on oluline analüüsida lausetevahelisi seoseid ([kasutada lokaalse sidususe strateegiat](#)).

8. klassis on lauseõpetuse käsitlemise eesmärgiks anda ülevaade kõigist eesti keele lausetüüpidest. Ülevaade jääb praktilisele tasemele: analüüsitakse ja võrreldakse erinevate lausete tähendust, koostatakse lauseid skeemide ja analoogia alusel, harjutatakse intonatsiooni, lausete transformeerimist. Lausetüüpide formaalset analüüsi õppekava ette ei näe.

Õpitulemus:

Õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud [lausemalle](#) suulises ja kirjalikus tekstis.

Õppesisu
Lihtlause, koondlause, liitlause. Lause tekstis.
Lausete moodustamine, muutmine, laiendamine, ühendamine.
Liht-, koond- ja liitlause eristamine, terminite kasutamine.
Äratundmine, peamised formaalsed tunnused.
Alus, öeldis ja nende laiendid lauses. Süntaksiküsimused.

Õppesisu

Väit-, küsi- ja käsk-, soov- ja hüüdlause, nende vastastikune transformeerimine. Sõnade järjekord lauses.

Kaastekstisidused laused: lausete sisuline ja vormiline sõltumine eelnevast lausest. Lausete muutmine kaastekstisidusaks.

Aluseta või öeldiseta laused tekstis, sh repliigid dialoogis.

Korduvad lauseliikmed ja osalaused.

Suulise kõne lausungite muutmine grammatiliselt korrektseteks lauseteks. Suuliselt esitatud teabe edastamine kirjalikult.

Suuline ja kirjalik dialoog. Dialoogi lühikese vastusrepliigi asendamine hargnenud lause või lauserühmaga ja vastupidi.

Küsimuste esitamine dialoogi repliikide sisu kohta.

Otsekõne muutmine kaudseks.

Koondlauset moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid.

Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid).

Koondlause korduvate lauseliikmete laiendid: seoste leidmine kahel tasandil (põhisõna laiend, laiendi laiend).

Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest *ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka*.

Koondlausete moodustamine.

Kirjavahemärgid koondlauses.

Liitlause tähenduse ja struktuuri analüüs. Rindlause. Põimlause. Osalaused. Alus ja öeldis osalauses.

Sõnade ja sõnaühendite tähenduse seletamine liitlausega: sobitamine, suunavad küsimused osalause kohta.

Osalausetega väljendatud mõtete teadvustamine ja seoste seletamine. Küsimuste (küsilause, [süntaksiküsimus](#)) esitamine osalausete kohta.

Sidendite tähenduse mõistmine.

Liitlausetes väljendatavad suhted:

Õppesisu

tegevuste vastandamine (*Vend kirjutab, aga õde loeb.*);

koht (*Sõitsin sinna, kus mind oodati.*);

aeg: üheaegsus ja järgnevus (*Läksin õue, vihma sadas kõvasti. Läksin õue ja varsti hakkas vihma sadama.*);

põhjus (*Ilmar kastis lilli, sest muld oli kuiv.*);

eesmärk (*Mai võttis korvi, et aiast õunu tuua.*).

Ühe ja sama suhte väljendamine erinevate lausemallidega: erinevad sidendid, osalause paigutus.

Teabe sarnasuse/erinevuse mõistmine, lausete suunatud transformeerimine.

Liht-, koond- ja liitlausete eristamine, terminite kasutamine.

Eri lauseehitusega samasisuliste tekstide võrdlemine (sama teabe esitusviiside teadvustamine).

Koond- ja liitlausete moodustamine lihtlausetest ja vastupidi (analoogia põhjal).

Koond- ja liitlausete koostamine, transformeerimine ja rakendamine.

Lühivastuse asendamine dialoogis liitlausega ja vastupidi.

Pealause sihilist tegusõna täpsustavad sihitiskõrvallused. Sihilise tegusõna ja sihitiskõrvallause seos, küsimuse esitamine osalause kohta (*ütles mida?*), sidendid *et, kuidas, miks, kus, millal, kas, kes, mis* jne.

Otsekõne. Otsekõne väljendamine kaudselt sihitiskõrvallause abil. Isikuliste asesõnade ja tegusõna vormide kasutamine kõnes.

Pealause nimisõna täpsustavad täiendkõrvallused: põhisõna ja osalause seos, osalause aetus, sidendid.

Lausete kasutamine dialoogis ja tekstis.

1.2 Sõnavara

Õpitulemus:

Õpilane

- tunneb ära, mõistab ja moodustab pöörde- ja käändevorme, vajaduse korral toetub näidisele;
- tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi.

Õppesisu
<p>Teadmiste süvendamine sõnaliikidest (nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna): morfoloogilised tunnused, küsimused, funktsioon lauses, semantilised rühmad ja nende üldistatud tähendus; terminite tundmine.</p> <p>Sõnaliikide eristamine.</p> <p>Samatüveliste sõnade tuletamine (<i>kiirustama, kiirus, kiire, kiiresti</i>), tähenduslik eristamine.</p> <p>Tuletatud sõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses.</p>
<p>Nimi ja nimetus, liigi ja alaliigi nimetus. Nimede ja nimetuste õigekiri, suur ja väike algustäht.</p> <p>Tuletised ja liitsõnad.</p> <p>Nimisõna morfoloogilised tunnused ja süntaktiline funktsioon (alus, põhisõna, laiend).</p> <p>Nimisõna sõnaühendis, laiendi leksikaalne ja vormiline sõltumine põhisõnast. Morfoloogia- ja süntaksiküsimus.</p> <p>Aluse seos öeldisega.</p> <p>Nimisõna käänamine.</p> <p>Tutvumine käänamistabeliga: käänete nimetused ja küsimused.</p> <p>Sama käändevormi erinevad grammatilised tähendused.</p> <p>Ühe ja sama sõna vormide kasutamine erinevates funktsioonides, rakendamine sõnaühendites, lausetes ja kontekstis.</p>

Õppesisu

Laiendi käändevormide moodustamine sõltuvalt põhisõnavormist.

Mitmuse tunnuse valimine ja õigekiri.

Nimisõnade tuletamine

Nimisõnade tuletamine, tuletusliited: *-ur, -ar, -nna*. Tuletatud sõnade tähendus.

Samatüveliste sõnade tuletamine ja tähenduse eristamine, sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel.

Tuletatud sõnadest käändevormide moodustamine, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Moodustatud sõnade tähenduse suunatud võrdlemine üldistusastmest lähtudes (rühmad, allrühmad, rühmitusalused).

Varemõpitud liidetega tuletiste kasutamine kõnes.

Esemete, olendite, nähtuste tunnused ja omadused ning nende väljendamine omadussõnade abil.

Omadussõna süntaktiline funktsioon (*täiend – punane pall, öeldistäide – pall on punane*).

Mitu omadussõna põhisõna laienditena.

Omadussõna käänamine koos nimisõnaga.

Võrdlusastmed.

Liitomadussõnade õigekiri.

Omadussõna tuletamine: tuletusliited: *-ne, -lik, -line, -tu, -jas, -kas, eba-, mitte-*.

Tuletatud sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel, muutmine ning kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Omadussõnade kasutamine objekti osade kirjeldamisel, tegevussteenide konkretiseerimisel.

Põhi- ja järgarvsõnad, nende muutevormid. Järgarvsõnade tuletamine.

Rooma numbrid I-XXX.

Õppesisu

Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. Arvsõnade õigekiri.

Määrsõna tunnused, tähendusrühmad.

Määrsõna sõnaühendis (tegevuse tunnus) ja lauses.

Määrsõnade tuletamine: tuletusliited: *-sti, -lt, -ti/di*.

Samatüveliste omadus- ja määrsõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses (tegevuse või objekti iseloomustamine).

Tegusõna semantilised (tegevuse/seisundi väljendamine) ja formaalsed tunnused. Esemete, olendite ja nähtuste tegevust või seisundit väljendavad sõnad.

Tegusõna lauses, tegusõna laiendid.

Samasse tähendusrühma kuuluvad tegusõnad, nende valimine väljendatava teabe konkretiseerimiseks ja sõnakorduste ärahoidmiseks.

Samatüvelised tegusõnad (*kiirustama, kiirendama*).

Laiendite leksikaalne ja vormiline valimine sõltuvalt tegusõna tähendusest (*riietab poega esinemiseks, riietub esinemiseks*).

Tegusõnade mitmetähenduslikkus, laiendite valimine ja kasutamine sõltuvalt kaastekstist (*Aeg möödus lennates. Buss möödus majast.*)

Tegusõna grammatilised kategooriad: pöörded (ja isikulised asesõnad), arv, aeg, kõne, tegumood, kõneviis.

Lause tähenduse sõltumine tegusõna grammatilistest kategooriatest. Muuteoperatsioonid.

Tegusõna vormide aktiveerimine.

Ühendteigusõna, selle kasutamine lauses.

Ülevaade kesksõnadest ja nende grammatilisest tähendusest. Kesksõnad täiendi funktsioonis: olendi või objekti tunnuste väljendamine.

Kesksõnade moodustamine analoogia alusel ning rakendamine sõnaühendis ja lauses. Tegusõna asendamine kesksõnaga (*käisid – oled/olid käinud*), [kontekstisidusate lausete](#) moodustamine.

Õppesisu

Liitsõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, tähenduse muutumine.

Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine.

Liitsõnade moodustamine: tuletised liitsõna komponendina.

Liitsõnade õigekiri.

Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.

2. Kirjutamine

8. ja 9. klassi õpetuse eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamisoskust ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

Õpitulemus:

Õpilane:

- kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes õpetaja suunamisel;
- oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.

Õppesisu

Veahtlikud häälikud sõnas. Veahtlike häälikute õigekiri.

Võõrhäälikud ja tähed. Võõrsõnad: hääldus, õigekiri.

Võõrsõnade, võõrapäraste ja keeruliste kohanimedega õigekiri. Õigekirja kontrollimine interneti abil.

k, p, t ja *g, b, d* heliliste häälikute kõrval.

Järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekiri.

Õppesisu

Kaashäälikuühend: liitsõnade liitumiskohal, liidetega sõnades sõna tüve ja liidete piiril.

Liited *-ki* ja *-gi*, liidetega sõnade tähendus ja õigekiri.

Oma õigekirjaoskuse ja selle kontrollimise võimaluste teadvustamine.

3. Keeleteadmised ja -oskused

Tähestiku rakendamine sõnaraamatute kasutamisel.

Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel.

Sõnaliikide tundmine ja vastavate terminite kasutamine.

Käänamistabeli tundmine: käändenimetused, küsimus, sõnavormi äratundmine ja moodustamine.

Muutevormide ja grammatiliste tähenduste mõistmine.

Liht-, koond- ja liitlausete eristamine. Lausete moodustamine ja transformeerimine.

Liitlausetega väljendatud seoste mõistmine, lausete praktiline kasutamine.

4. Lugemine

Õpitulemus:

Õpilane:

- loeb jõukohast teksti häälega ladusalt ja endamisi teabe hankimiseks;
- loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga;
- täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud [mõistmisstrateegiate](#) ulatuses;
- oskab esitada küsimusi teistele ja endale teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt ning neile küsimustele vastata;

- koostab teabe hankimiseks eesmärgist lähtuvalt küsimuste kompleksi teksti(de) kohta;
- taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt, rakendades analüüsi käigus koostatud/kasutatud abivahendeid;
- iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi, seletab ja hindab nende käitumist;
- kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga);
- koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse või kokkuvõtte.

Õppesisu
<p>Tutvumine mõne õpetaja poolt soovitatud Eesti kirjaniku ja tema teosega.</p> <p>Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos.</p> <p>Sihipärane endamisi lugemine (kuni 2/3 materjalist).</p> <p>Eelnevale analüüsile toetuva ilmeka (kõne tempos) lugemise harjutamine.</p> <p>Tooni ja tempo muutmine õpetaja näidise, selgituste ja korralduste alusel.</p>
<p>Tundmatute sõnade leidmine esmasel või korduval lugemisel, nende tähenduse selgitamine.</p> <p>Tähenduste täpsustamist vajavate sõnade leidmine iseseisval lugemisel.</p> <p>Autorite sõnavara võrdlemine samateemalistes tekstides.</p> <p>Võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine ja kasutamine suunamisel.</p> <p>Inimest iseloomustavate sõnade tähenduse täpsustamine ja aktiveerimine.</p>
<p>Teksti analüüs</p> <p>Teksti mõistmisstrateegiate teadvustamine: küsimuse/korralduse eesmärgi (lause tähendus, lausete seostamine, puuduva teabe tuletamine, väljendusvahendid, kokkuvõte) mõistmine.</p> <p>Küsimusele vastamiseks/korralduse täitmiseks sobiva toimingute teadvustamine (valiklugemine, temaatiline lugemine, meenutamine).</p>

Õppesisu

Õpetaja koostatud küsimuste/korralduste rühmitamine mõistmisstrateegiatest lähtuvalt. Küsimuste/ülesannete suunatud sõnastamine strateegiate kaupa ja neile vastamine.

Tekstis esitatud ütluste psühholoogilise struktuuri (hoiakud/motiivid, eesmärk, strateegia) teadvustamine õpetaja suunamisel (*miks? milleks? kuidas?*).

Vastusrepliigi seostamine eelnevaga (nõustumine või mittenõustumine, täiendava teabe taotlemine jne).

Suhtlemist kirjeldavate sõnade tähenduse mõistmine ütluse suunatud analüüsi kaudu.

Arutelud kasutatud repliikide sobivuse ja tulemuslikkuse üle.

Küsimuste esitamine kaaslastele. Küsimuste esitamine endale ja neile vastamine. Kaaslaste küsimuste ja vastuste sobivuse hindamine, abistav täiendamine. Nõustumine enam kui ühe tuletatud seletusega.

Teabe märgistamine tekstis.

Tegelaste ja tegelasrühmade käitumise võrdlemine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine (individuaalne ja rühmakäitumine) ühe või mitme samateemalise teksti põhjal, antud hinnangu põhjendamine.

Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine.

Kirjeldatud ajaloolise tausta võrdlemine tänapäevaga (tingimused, arenguetapid kirjeldatud sündmustest tänapäevani).

Kirjeldatud tegevuste seostamine looduskirjeldustega.

Looduskirjelduste analüüs. Objekti või nähtuse oluliste, iseloomulike ja individuaalsete tunnuste/omaduste eristamine. Objekti või sündmuse/stseeni valikuline konkretiseerimine ja üldistamine.

Teksti peamõtte sõnastamine

Peamõtet väljendava või peamõttele/alltekstile viitava lõigu (lause) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine, võrdlemine autoritekstiga, sõnastuse põhjendamine tekstile viidates.

Peamõtte seostamine õpilaste käitumise ja kogemustega.

Õppesisu

Teksti kavastamine

Liht-, liit- ja jooniskava ühine koostamine ning kasutamine jutustamisel.

Kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline jutustamine (sh tekstilähedane temaatiline jutustamine), kokkuvõtlik jutustamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine.

Looduskirjelduste sõnastamine igapäevasõnavara kasutades.

Enda või kaaslaste jutustatud info kirjalik väljendamine.

Erineva sisuga tekstide võrdlemine ja koostamine loetud teabe või õpilase kogemuse põhjal.

Märkmete tegemine ja nende kasutamine jutustamisel või ülesannete täitmisel.

Tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi.

Kirjaliku teksti koostamine

Tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus koos hinnanguga sündmustele, tegelastele jne.

Kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal.

Sisuliste märkmete tegemine ja nende kasutamine kirjaliku jutu koostamisel.

Kirjandi kirjutamine praktilise tegevuse, õppekäigu vm teemal.

Tööprotsessi või selle osa kirjeldamine.

Konspekteerimine

Teabe otsimine ja märgistamine: sõnade, sõnaosade, lauseosade ja/või lausete markeerimine.

Õppesisu

Lühendite, sümbolite, emotikonide, joonimise, markerite vm kasutamine teksti lugemise käigus olulise teabe tähistamiseks.
Märkmete tegemine teabeteksti põhjal, nende hilisem kasutamine teabe taastamisel, küsimustele vastamisel, ülesannete sooritamisel.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks (PLRÕK lisa 1 punkt 4. 1. 3)

Õpilane:

- 1) suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
- 2) valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- 3) nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
- 4) kasutab eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid teabe hankimiseks, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- 5) koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
- 6) edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
- 7) tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- 8) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

Määruses fikseeritud õpitulemused on lähtuvalt käsitletavast õppesisust konkretiseeritud.

Oskused, mida kujundatakse kogu õppeaasta vältel

1. Suuline väljendusoskus ja suhtlemine

Õpitulemus:

Õpilane:

- suhtleb tavaolukorras (peres, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne) partnerit arvestades olukorrale vastavalt;
- järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soovet, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektset eesti keeles, osaleb arutelus;
- mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erinevustele;
- hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt olukorrale ja arvestab partnerit;
- kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspekteerida;
- koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani abil;
- koostab õpitud tarbekirju näidiste alusel.

Õppesisu

Teabe suuline ja kirjalik edastamine hargnenult, kokkuvõtlikult, suuline täiendav selgitamine.

Tegevuse ühine planeerimine ja korrigeerimine tegevuse käigus, korralduste-soovituste esitamine ja nende täitmine.

Teiste arvamuste kuulamine vaidlustes, tähelepanu keskendamine kestvale selgitusele, oma seisukohtade väljendamine, käitumise ja eksimuste tunnistamine.

Oskus tunnistada oma puudulikke teadmisi ja oskusi.

Suhtlemine peres: eri põlvkonnad, abikaasad.

Suhtlemine töökollektiivis ning ametiasutustes: tööandja ja -võtja, käitumine tööturul.

Neidude ja noorukite vastastikune suhtlemine kollektiivis ja kiindumuste korral.

Reeglipärane käitumine ja ootamatud lahendid konfliktsituatsioonides, oma käitumise tulemuse ette kujutamine.

Hinnangute, ühiste ja erinevate ning vastandlike seisukohtade teadvustamine: koostegevus ja vastuolud peres, kambas-rühmas, koolis ja tööl, ühiskonnas.

Õppesisu

Nähtud ebatavalise sündmuse kirjeldamine (nt autoavarii). Põhjus-tagajärg-seoste ahela ning mitme samaaegselt mõjuva põhjuse teadvustamine.

Vabas vormis tarbekiri ja blankettide täitmine.

Kirjalike tekstide koostamine: ümberjutustus (tekstilähedane, kokkuvõtlik, laiendatud); tööprotsessi kirjeldus. Tegevuse planeerimine, sooritamine algoritmi järgi ja variatiivselt.

Konspekti koostamine kirjaliku teabeteksti järgi: oluliste faktide leidmine; teksti ja lausete lühendamine, lühendite kasutamine; teksti taastamine ja tegutsemise koostatud konspekti järgi, konspekti täiendamine, enesekontroll.

Suulise kõne konspekterimise harjutamine: *temaatiline valiketteütlus*, märkmete tegemine (lausete lühendamine, märksõnade ja sõnauhendite kasutamine), konspekterimine pärast lõigu kuulamist (vajadusel pärast ühisanalüüsi).

Teksti taastamine oma ja teiste konspekti järgi.

Õppesisu, õpitulemused

1. Praktiline grammatika

1.1 Lause

Lauseõpetuses kasutatakse sõnaliikide õppimisel omandatud teadmisi ja oskusi.

Õpetamisel kasutatakse küllaltki keerulise sõnastusega lauseid, oluline on grammatiliste konstruktsioonide mõistmine, mille aktiivset kasutamist oma kõnes õpilastelt aga ei nõuta.

Õpitulemus:

Õpilane:

- tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- tunneb sõnamoodustust, kasutab õpitud vorme oma kõnes.

Õppesisu

[Sõnaühend](#) ja [lause](#), nende tähenduslik erinevus. Sõnaühendite leidmine lausest, sõnaühendi kasutamine lauses.

Tekstiväline lause.

Laiendatud ja laiendamata lause.

Lause tähenduse sõltumine tegusõna ajast, tegumoest, kõneviisist.

Lause tekstis: sõnajärg, lauseid siduvad sõnad, samaviitelised sõnad, tegusõna ajavormid.

Väit-, küsi- ja käsklause: intonatsioon, lõpumärgid, transformeerimine.

Koondlauset moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid. Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid).

Koondlauset moodustamine. Sidesõnad ja kirjavahemärgid koondlauses. Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest *ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka*.

Rindlause. Osalused, öeldis osaluses, osalusetega paigutus.

Koma ja/või sidesõnad rindlauses.

Põimlause. Pealause, kõrvallause(d). Kõrvallause asetus pealause järel, ees või pealause keskel. Hõlmava struktuuriga liitlausetega tähenduse mõistmine.

Liitlausetega tüübid:

sihitiskõrvallause;

tegutsemise tingimust väljendav lause: (*Kui mul on kindel töökoht, siis ma töotan viis päeva nädalas.*);

aege väljendav lause: üheaegsus (*Läksin randa, puhus tugev tuul*) ja järgnevus (*Läksin randa ja varsti tõusis tugev tuul.*);

Õppesisu

tegutsemise viisi väljendav lause: (*Naersime filmi vaadates nii, et kõhud olid valusad.*);
põhjusest (*Ma kastsin lilli, sest muld oli amplis kuiv.*) ja tagajärge (*Kuna muld oli amplis kuiv, siis lilled närtsisid.*) väljendav lause;
eesmärki väljendav lause: (*Riin läks raamatukokku, et ajakirju lugeda.*);
kohta väljendav lause: (*Käekell ei olnud enam seal, kuhu ma ta panin.*);
täiendkõrvallause.

Mitmeosaliste liitlausete mõistmine kirjalikus tekstis.

Koma ja/või sidesõnad põimlauses.

Samasisulised, kuid erineva struktuuriga laused.

Sama suhet väljendavad, kuid erineva sisuga laused.

Lausete rühmitamine väljendatavate suhete järgi.

Lause moodustamine tegusõnafraasist sõltuvalt. Sama teabe variatiivne sõnastamine, sidendite varieeritud kasutamine.

Lausete transformeerimine.

Liht-, koond- ja liitlause (põim- ja rindlause): semantiline ja struktuuriline erinevus, sidendite tähendus ja funktsioonid.

1. 2 Sõnavara

Õpitulemus:

Õpilane:

- tunneb olulisemat keele grammatikast: sõnaliike, käänamist ja pööramist.

Õppesisu

Omandatud teadmiste kinnistamine sõnaliikidest.

Õppesisu

Õpitud sõnaliikide kohta käivate teadmiste ja oskuste süvendamine (äratundmine, küsimuste esitamine), sõnade semantilised rühmad, kasutamine lauses.

Erinevatesse sõnaliikidesse kuuluvate sõnade tuletamine samast tuletusalusest.

Tuletatud sõnade rühmitamine kas sõna tüvest, liitest või sõnaliigist lähtuvalt. Sõnarühmade rakendamine sõnaühendites ja lausetes.

Käänamistabel, selle kasutamine. Muutevormide moodustamine ning moodustatud vormide rakendamine.

Nimisõna tuletamine: õpitavad liited *-ik*, *-us*, *-kas*. Õpitud liidete aktiveerimine, tuletatud sõnade tähendus, kasutamine.

Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.

Liitnimisõna

Sõnade liitumismudelid (tüvevariandid): nimetavaline, omastavaline liitumine. Paarissõnad (*õed-vennad*).

Lühenenud tüvega liitumine (*lugemisoskus*), tüvede äratundmine.

Liitsõnade semantilised rühmad täiendsõnast sõltuvalt: liiki, otstarvet, sugulust vm väljendav täiendsõna.

Liitsõnade koostis, õigekiri.

Sõnaühendi ja liitsõna tähenduslik erinevus ja õigekiri. Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine, liitsõna moodustamine.

Muutevormide moodustamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed.

Omadussõna tuletamine: liited *-tu*, *-jas*, *-kas*. Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.

Põhi- ja järgarvsõnad, murdarvsõnad. Järgarvsõnade märkimine araabia ja Rooma numbritega (I-XXX).

Järg- ja murdarvsõnade mõistmine, kasutamine.

Arvsõna käändevormide moodustamine tabeli, analoogia ja põhisõna vormi alusel.

Arvsõnade lugemine (numbrid tekstis), kasutamine suulises kõnes.

Õppesisu

Isikulised, näitavad, siduvad, umbisikulised asesõnad, nende tähendus ja kasutamine.

Asesõnade käänamine analoogia alusel ja tabeli järgi, muutevormide kasutamine tekstis (samaviitelised sõnad).

Määrsõnade semantilised rühmad (koha, aja-, viisi- ja seisundi, hulga- ja määra-määrsõnad).

Määrsõnade tuletamine: õpitavad liited: *-lt, -sti, -kesi, -ti*.

Viisimäärsõnade tuletamine omadussõnadest ning *nud-* ja *tud-*kesksõnast.

Hulgamäärsõnade tuletamine arv- ja asesõnadest (*kahekesi, mitmekesi*).

Ajamääruse väljendamine liitega *-ti* (*õhtuti*).

Õpitud liidete aktiivne kasutamine kõnes.

Tegusõna ja lause laiendamine määrsõnaga.

Tegusõna lauses öeldisena, tegusõna laiendid (öeldisrühm).

Lause tähenduse sõltumine tegusõna vormist.

Ühendteigusõna.

Tegusõna käändeliste vormide mõistmine sõnaühendis ja lauses.

Mineviku kesksõnad: *nud-* ja *tud-*kesksõnad. Minevikus tekkinud või tekitatud tegevuse või seisundi väljendamine.

Mineviku kesksõna nimisõna täiendina, mis märgib omadust (*loojunud päike, seotud käed*).

Oleviku kesksõnad: *v-* ja *tav-*kesksõnad.

Tegija iseloomustamine *v-*kesksõnaga (*magav koer*).

*tav-*kesksõna nimisõna täiendina (*rajatav mänguväljak*).

Kesksõnade moodustamine, käänamine ja õigekiri.

Õppesisu

Kesksõnavormi ja tegusõna pöördvormi eristamine.

Tegusõna tuletamine.

Õpitavad liited: *-u, -ta, -ata, -ne*.

-u-liitega tegusõnad loodushälte (*siutsuma*), olukorra muutumise (*närbuma*), tegijale endale suunatud või enesekohase tegevuse väljendajana (*kattuma, riietuma*).

-ta-liite kasutamine nimi-, omadus- ja määrsõnadest tegusõna tuletamisel.

Liidete *-ta* ja *-da* õigekiri (*rõõmustama, kohandama*).

-ata-liitega tegusõnad hetkelise ühekordse tegevuse või äkilise häämitsuse väljendajana (*ehmatas, praksatas*).

-ne-liitega tegusõnad olukorra järk-järgulise muutumise väljendajana (*paksenedes*).

Õpitud liidete aktiveerimine. Tuletatud tegusõnade tähendus ja kasutamine lauses.

Tegusõna tunnuste ja lõppude õigekiri.

1.2.8 Võõrsõna

Võõrhäälikud ja tähed, võõrsõnad.

Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.

2. Kirjutamine

Õpitulemus:

Õpilane:

- järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid;

- kontrollib ise oma tööd, leiab ja parandab õigekirjavigu.

Õppesisu
Veaotlikud häälikud sõnas. Sulghäälikud järgsilpides.
Kaashäälikuühendi õigekiri.
Enesekontroll. Enda koostatud teksti õigekiri.
Ortograafiareeglite rakendamine: <i>g, b, d</i> helitute häälikute kõrval. Võõrsõnade õigekiri.
Suur algustäht nimedes: olendid, geograafilised objektid, asutused/organisatsioonid, riigid, ajalehed/ajakirjad. Kodukoha asutuste ja ettevõtete nimed.
Liitsõnade ja tuletatud sõnade õigekiri.

3. Keeleteadmised ja -oskused

Tähekasutusreeglite ja õpitud ortograafiareeglite tundmine ning rakendamine.

Õigekirja kommenteerimine. Õigekirjavigade leidmine ja parandamine.

Sõnade käänamine ja pööramine tabeli järgi.

Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine.

4. Lugemine

Õpitulemus:

Õpilane

- loeb eakohast teksti endamisi, häälega lugedes valdavalt [süntagmade](#) kaupa ja ilmekalt;
- analüüsib teksti õpetaja juhendamisel, leiab olulise teabe, teeb märkmeid;

- kasutab tehtud märkmeid teabe taastamisel kas tekstilähedasel või kokkuvõtlikul jutustamisel;
- kasutab tekstist saadud teavet loomingulisel jutustamisel (minategelase seisukohalt, jutustamisel grammatilise ülesandega, kirjeldatud sündmuse muutmise või täiendamisega vms).
- edastab loetud või kuulnud teksti sisu teistele mõistetavalt suuliselt ja/või kirjalikult korrektses eesti keeles.

Õppesisu
Pala lugemine vahelduvalt: häälega, endamisi, kooris.
Vaikselt lugemise käigus tekstist vajaliku teabe otsimine, teabe märgistamine sümbolite või lühendite abil lugemise ajal.
Jutustamine
Teksti lugemine ja analüüs sõltuvalt oodatava jutustamise liigist. Tegelaste käitumise ja emotsioonide hindamine. Tööraamatu paladest saadud teabe baasil erinevate tarbekirjade koostamine (CV, kuulutus, avaldus, seletuskiri). Teksti kuulamise käigus märkmete tegemine ja nende kasutamine teksti hilisemal taastamisel. Tehtud märkmete kriitilinehindamine ja korrigeerimine.
Konspekterimine
Konspekti koostamine loetud teksti järgi: oluliste mõtete ja faktide leidmine ja märkimine tekstis, teksti lühendamine, lausete lühendamine ja transformeerimine; lühendite kasutamine. Konspekti koostamine suulise kõne järgi: sõnade ja sõnaühendite kirjutamine kuulmise järgi, lühendite kasutamine, lausete lühendamine: konspekti kirjutamine pärast ühist arutelu. Teksti ja konspekti kõrvutamine, jutustamine oma ja kaaslase konspekti järgi.

